

TEMA VAKFI SU KANUNU TASARISI

env.net

TEMA VAKFI SU KANUNU TASARISI

Aralık 2014, İstanbul

TEMA VAKFI SU KANUNU TASARISI

I. **BASIM** Mayıs 2012, İstanbul

II. **BASIM** Aralık 2014, İstanbul

ISBN 978-975-7169-73-4

BASKI

MN BASIM ve Reklamcılık San. Dış. Tic. Ltd. Şti
Merkezefendi Mah. Davutpaşa Cad. Kale İş Merkezi
No:239 34010 Zeytinburnu, İstanbul

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayıncıdan izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TEMA Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

Çayır Çimen Sok. Emlak Kredi Blokları A-2 D:8 34330 Levent, İSTANBUL

T: 212 283 7816 (pbx) | F: 212 281 1132

tema.org.tr | tema@tema.org.tr

İÇİNDEKİLER

Sunuş	5
TEMA Su Kanunu Tasarısı	7
Birinci Bölüm	
Amaç, Kapsam, İlkeler ve Tanımlar	9
İkinci Bölüm	
Su Hukuku ve Yönetimi	17
Üçüncü Bölüm	
Su Kaynaklarının Belirlenmesi ve Geliştirilmesi	23
Dördüncü Bölüm	
Su Kaynaklarının Korunması.....	23
Beşinci Bölüm	
Su Kaynaklarının Tahsisi ve Kullanılması.....	33
Altıncı Bölüm	
Özendirme, Denetim, Finansman ve Yaptırımlar	39
Yedinci Bölüm	
Yönetmelikler ve Son Hükümler.....	43
TEMA Su Kanunu Tasarısı İçin Genel Gerekçe	45

Su Hayattır... Su Bir Haktır... Su, Kaynak Değil, Doğal Varlıktır... Su Yasası Çıkarılmalıdır...

TEMA Vakfı olarak faaliyetlerimize başladığımız 1992 yılından bu yana sürdürülebilir yaşam adına gönüllülerimizle birlikte var gücümüzle çalışıyoruz. Erozyonla mücadele ve doğal varlıkların korunmasına yönelik farkındalık yaratılması, ağaçlandırma kampanyaları ve savunuculuk alanlarında çalışmalarımızı yürütüyoruz. Eskiden beri yapılan tahribatlar nedeniyle gezegenimiz artık daha fazla tehdit altında yaşıyor. İçinde bulunduğumuz sistemde, bedel ödemediğimiz hizmet aldığımız tek alan 'doğamız'. Bu nedenle, çoğumuz farkında olmasak da ona hayatımızı borçlanıyoruz. Doğamıza olan borcumuzu, gelecek kuşaklara daha yaşanabilir bir doğa ve daha sağlıklı doğal varlıklar bırakarak ödeyebiliriz.

Doğal varlıklarımız arasında önemli bir yer tutan su, tüm canlılar için büyük bir değere sahiptir. Ancak yanlış yönetim, aşırı kullanım, mevzuat eksikliği, iklim değişikliği ve kirlilik gibi sebeplerle su varlıklarımız hayati bir tehdit altında bulunuyor. Şu an dünya nüfusunun % 40'ından fazlası su kıtlığından etkileniyor. 2025 yılında ise 1,8 milyar insanın su kıtlığı çekilen bölgelerde yaşayacağı öngörülüyor. Küresel su varlığımızın, iklim değişikliği, kontrolsüz su tüketimi gibi sebeplerle tehdit altında olduğu bir gelecek, özellikle su zengini olmayan Türkiye gibi ülkeleri yakından etkileyecek.

Ülkemizin su varlığını geliştirmeyi ve korumayı ne yazık ki başaramadık. Yılda 1.500 m³ düzeyinde olan kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı, nüfusumuz 100 milyona ulaştığında 100 m³'e düşecek. Suyu varlık olarak tanıyan, yaşam için vazgeçilmez bir hak olduğunu kabul eden ve tek elden yönetecek bir Su Kanunu'na her zamankinden daha çok ihtiyacımız var.

TEMA Vakfı olarak Türkiye'nin gittikçe azalan ve bozulan su varlığına dikkat çekiyoruz. Suyun kullanılacak bir kaynak değil; korunması gereken bir varlık olduğunun altını çiziyoruz. Var olan kanun ve yönetmeliklerin su varlığımızı korumak için yeterli olmadığını düşünüyoruz. Öncelikle suyu korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen bir Su Kanunu'nun gerekliliğine inanıyoruz. Suyu hayat-hak-varlık üçgeninde konumlandırıyoruz ve suya ulaşma hakkının temel ve yaşamsal bir hak olduğunun altını çiziyor, ticari bir mal gibi görünmesine karşı çıkıyoruz.

Resmi rakamlar su stresi içinde olduğumuzu belirtiyor. İklim değişikliği raporlarına göre iklim değişikliğinin etkilerini en şiddetli şekilde yaşayan ülkelerden biriyiz. Bu etkiler arasında, TEMA Vakfı'nın yirmi iki yıldır "Türkiye Çöl Olmasın" sloganıyla dikkat çektiği erozyon, çölleşme, kuraklık ön sıralarda yer alıyor.

TEMA Vakfı olarak, su yönetimindeki çok başlılığa son verecek; tek bir yasa altında ve katılımcı bir yaklaşımla yönetilecek Su Kanunu'na ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Bu sebeple, 2010-2011 yıllarında akademisyenler, danışmanlar, hukukçular ve uzmanların katkısıyla Su Kanunu Tasarısı hazırladık. 2012 yılında karar vericiler ve kamuoyu ile paylaştığımız TEMA Su Kanunu Tasarısı, su varlığının korunmasında hukuksal, yönetsel ve etik yeni ilke ve kurallar getiriyor. TEMA Vakfı Su Kanunu Tasarısı'nın ikinci basımını kamuoyu ile paylaşırken, karar vericileri ekosistemlerin su hakkını ve toplumun kaliteli ve yeterli suya erişim hakkını temel alan önerilerimizi dikkate almaya çağırıyoruz.

Deniz Ataç
TEMA Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı
1 Aralık 2014

TEMA SU KANUNU TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, İlkeler ve Tanımlar

Amaç:

MADDE 1-(1) Bu Kanunun amacı; doğal varlık niteliği gereği yaşamın sürdürülebilmesinin temelini oluşturan ulusal su kaynakları potansiyelinin havza yaklaşımı çerçevesinde saptanmasını, toplumun yeterli miktarda ve uygun kalitede suya erişim hakkı ile ekosistemin su hakkını sağlayacak ve bu kaynakların ekonomik ihtiyaçlarla ulusal güvenlik gereksinimlerini karşılayabilecek doğrultularda geliştirilmesini, doğal ve yapay süreçlerle kaybının önlenerek korunmasını ve sürdürülebilir yaşam ilkesi yönünde kullanımını gerçekleştirecek ilke, kural ve yöntemleri belirlemektir.

Kapsam:

MADDE 2-(1) Bu Kanun, 03.06.2007 tarihli ve 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu kapsamında bulunan sular ve denizler hariç, doğal ve yapay göllerle birlikte tüm yer üstü ve yer altı su kaynaklarını kapsar.

[2] Sınır oluşturan ve sınıraşan bütün sulara bu Kanun hükümleri uygulanır. Bu sularla ilişkili diplomatik işlemler Dışişleri Bakanlığınca yürütülür.

[3] 18.1.21981 tarih ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler Kanunu ile 22.4.1925 tarih ve 657 sayılı Harita Genel Komutanlığı Kanunu hükümleri saklıdır.

İlkeler:

MADDE 3-(1) Bu Kanunun uygulamasında aşağıdaki ilkeler gözetilecek ve her zaman geçerli olacaktır.

a) Yeterli ve kaliteli suya erişmek temel bir insan hakkıdır.

b) Su varlık ve kaynaklarının her koşulda, her süreçte ve her anlamda korunması esastır. Su kaynaklarımız; doğanın ve çevrenin korunması ve tüm canlı yaşamının sürdürülmesi bakımından, her süreçte korunması, ekonomik doğrultuda geliştirilmesi ve doğru kullanılması gereken temel doğal varlık niteliğini taşımaktadır.

c) Belirtilen nedenlerle, su kaynaklarımız “kullanım materyali, ticari meta ve tüketim malı” olarak değerlendirilemez. “Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan bir kamu malı” niteliği taşıdığı için bedeli söz konusu olabilir ancak fiyatlandırılmaz ve su kaynakları satılamaz.

ç) Yer üstü ve yer altı su kaynaklarıyla ilgili işlem ve eylemlerdeki kamu yararı değerlendirmesinde; toplumun ve ekosistemin su hakkındaki kamusal yararı üstündür.

d) Ekolojik sistemin çok temel bir unsurunu oluşturan su kaynakları; denizler, iç denizler, tatlı ve tuzlu su gölleri, haliçler, körfezler, deltalar, lagünler, bunlarla akarsuların birleşimleri ve her çeşit tatlı ve tuzlu su ürünleri kapsamında, kendi başına bir ekosistem bütünüdür.

e) Doğal varlık niteliği taşıyan su kaynaklarının ve suyun miktar ve kalitesinin korunması, bu kaynakların geliştirilmesi ve “uygun ve ekonomik kullanılması ve her türlü kirliliğin önlenmesi” kapsamında doğru yönetilmesi hususları, gerek sürdürülebilir yaşam ilkesi ve gerekse Anayasanın konuya özel hükümleri uyarınca, temel bir Devlet görevi ve sorumluluğudur.

f) Su toplama havzalarının korunması, su kaynaklarının **beslenerek** kapasitelerinin geliştirilmesi, su hasadının gerçekleşmesi ve su kalitesinin iyileştirilmesi süreçleri; diğer doğal varlıkların yönetimini, **su ihtiyaç ve taleplerine ilişkin projeksiyonları ve çevresel, toplumsal ve yönetsel unsurları, sürdürülebilirlik yaklaşımıyla birlikte kavrayan Bütüncül Havza Yönetimi** anlayışıyla değerlendirilir.

g) Su kaynaklarımızın korunması, geliştirilmesi ve doğru kullanımının sağlanması, öncelikle bu kaynakların nitel ve nicel özellik-

leriyle, olanak ve kısıtlarını tanımlayacak nitelikte doğru bir durum saptaması ve potansiyel belirlemesine bağlıdır.

ğ) Su hasadı; hidrolojik, topoğrafik ve jeolojik koşulları en uygun değerlendirecek biçimde yüzey akışın biriktirilmesi, su depolama düzeylerinin artırılması ve yüzey buharlaşmasının azaltılmasına yönelik toprak ve araziyle ilgili yöntem ve tekniklerin uygulanması kapsamında bir “Su Kaynağı Geliştirilmesi” yaklaşımıyla gerçekleştirilir.

h) İklim değişikliği nedeniyle, ülkemizin güneyden-kuzeye daha sıcak bir kuşağa kayacağı, bu yönde yağışların azalacağı, yağışların yıl içi dağılımının dengesizleşeceği, ani sellerin yanında kuraklıkların da sıklaşacağı, çölleşmenin yaygınlaşacağı ve bunlarla bağlantılı olarak depolanacak su miktarının azalacağı olasılıklarını gözeterek ve öncelikle su havzaları ile yer üstü ve yer altı kaynaklarını yerinde korumayı öngören, ardından da tahsis ve kullanım süreçlerinde korumacılığı amaçlayan bir yaklaşım her aşamada temel koşul sayılır.

ı) Su kaynaklarının planlaması, tahsisi ve kullanımının temel bir Devlet yetkisi olduğu gözetilerek; havza bazında kullanım kuralları koyan, su ekonomisini sağlayacak “sulama, tarımsal üretim ve arazi yönetimi” sistemlerini öngören, içme, kullanma ve sanayi suyu tüketiminde kullanıcılara sorumluluklar getiren ve tüm bu süreçlerde demokratik sivil katılımı gerçekleştiren bir “havza esaslı su yönetimi anlayışı” yaşama geçirilir.

i) Bu Kanunun uygulanması sürecinde, AB normlarına uyum sağlanması ve tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerin getirdiği yükümlülüklerin gözetilmesi gereklidir.

j) Kanunun amacı doğrultusunda uygulanması için, genel bütçeye GSMH ile ilişkilendirilecek bir oranda kaynak aktarılması sağlanır.

k) Sınır aşan ve sınır oluşturan sularda Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ulusal politikalarının geçerli olması temel ön koşuldur.

l) Taşkın koruma ve doğal yaşamı koruma amaçlı yatırımlar ile gerektiğinde akarsuların ıslahı ve ulaşımaya elverişli hale getirilmesi hariç, kamu kaynaklarıyla gerçekleştirilen su kaynaklarının geliştirilmesi, içme-kullanma, sulama ve sanayi suyu kullanımı amaçlı yatırımlara ilişkin harcamalarla, işletme - bakım giderlerinin, bu yatırım ve tesislerden yararlananlarca geri ödenmesi esastır.

Tanımlar:

MADDE 4- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Araştırma Kuyusu: Yer altı suyu hakkında bilgi edinmek üzere devlet tarafından açılan kuyuları,

b) Arazi Toplulaştırması: 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun "Arazi Toplulaştırması ve Dağıtımı" başlıklı on yedinci maddesinde yapılan tanımlamayı,

c) Arazi Yönetimi: Toprak varlığı ve arazinin "belirlenmesi, ıslah edilip geliştirilmesi, korunması ve doğal varlık ve ekosistem koruma ilkeleri çerçevesinde doğru kullanılması" amaçlarıyla, ilkeler belirlemek, kurallar koymak, uygun kamu kurumlaşmasını gerçekleştirmek, gerekli mali kaynağı sağlamak, Devlet ve kamu dışı kesimlerce bu amaçlarla yapılacak tüm çalışmaları, demokratik sivil katılımcılık anlayışı katkısıyla "planlamak, programlamak, projelendirmek, yönlendirmek, yönetmek, uygulamaları izlemek, denetlemek ve gerektiğinde yaptırım uygulamak" çalışmaları ve etkinliklerini,

ç) Atık su: Kentsel, evsel, sanayi amaçlı ve su kullanan tüm süreç ve sektörlerin kullanımdan sonra çevreye, kanal sistemlerine ve toprağa bırakılan suyu,

d) Bakanlık: Su kaynakları yönetimi ile ilgili Bakanlığı,

e) Başvuru sahibi: Yer altı suyu arama, kullanma veya ıslah ve değişiklik belgesi isteyen kimseyi,

f) Bütünleşik Havza Yönetimi: Toprak, su, orman varlıkları ile flora ve fauna bütünlüğünde tüm doğal varlık ve kaynakların, etkileşimleri diğer unsurlarla birlikte “belirlenmesi, korunması, geliştirilmesi ve doğal varlık ve ekosistem koruma yaklaşımı kapsamında doğru kullanılması ve yüzey suların oluşturduğu havzalar esas alınarak sürdürülebilirlik ilkesine göre yönetilebilmesi” amaçlarıyla; ilke ve kurallar koymak, uygun kamu kurumlaşmasını gerçekleştirmek, gereken mali kaynağı sağlamak, Devlet ve özel kesim tarafından gerçekleştirilecek bütün çalışmaları, demokratik sivil katılımcılığın katkılarıyla “planlamak, programlamak, projelendirmek, yönlendirmek, yönetmek, uygulamaları izlemek, denetlemek, gerektiğinde yaptırım uygulamak” çalışmaları ve etkinliklerini,

g) Belge: Su kaynaklarına ilişkin olan ve Bakanlıkça istenen arama, kullanma, ıslah ve değişikliği gibi hususlara ilişkin yazılı dokümanları;

ğ) Doğal Göl: Kendiliğinden oluşan ve sürekliliği olan su kütlelerini,

ı) Ekosistem: Hava, toprak, su, bitki örtüsü, orman ve biyolojik çeşitlilik gibi bütün varlık, kaynak ve olanakların, birbirleriyle fiziksel, kimyasal ve biyolojik koşullar açısından sürekli etkileşim içinde oldukları ve bütünlük içerisinde uyumlu ve dengeli biçimde oluşturdukları canlı cansız çevresel ortamı,

i) Emniyetli İşletme Rezervi: Yer altı suyu rezervine zarar vermeden alınabilecek su miktarını,

j) Faydalı İhtiyaç: Yer altı suyunu kullanacak kimsenin faydalı kullanışları için işletme alanında rezerv miktarı ve kullanıcı hakları dikkate alınarak ihtiyaç duyduğu su miktarını,

k) Faydalı Kullanış: Yer altı suyunun bu Kanunda belirtilen öncelik sırasına göre kullanılmasını,

l) Genel Su: Kamuya ait arazi ya da özel mülkiyet içinde doğup da yüzeysel akışa geçerek bu mülkiyet sınırlarını aşan suları,

m) Havza: Bir su kaynağını besleyen yüzey üzerine düşen yağışların oluşturduğu alanı,

n) İl Su Kaynakları Koruma Kurulu: Su koruma alanlarının, su kaynaklarının ve tarımsal sulamaların “su yönetimi anlayışı” kapsamında yönetilmesi sürecine demokratik katkının gerçekleştirilmesi için, kamu yönetimi ile ilgili sivil toplum ve meslek örgütlerinin katılımcı oldukları, yapıları ve işleyişleri düzenlenecek özel yönetmelikle belirlenen ve iller kapsamında oluşturulacak katılımlı kurulları,

o) İşletme Kuyusu: Faydalanmaya arz olunan kuyuları,

ö) Kaynak Suyu: Yer altı suyunun doğal koşullarda yeryüzüne çıktığı suları,

p) Komşu: Bitişik arazi sahibi veya aynı bölgede bulunan ve duruma göre bitişik arazi sahibi gibi, aynı yer altı suyu deposu imkanlarından yararlanması gereken kişiyi,

r) Koruma Alanı: Mutlak koruma alanı dışında kalan suların korunması amacı ile sınırları ve yapılacak faaliyetlerin Bakanlık tarafından belirlendiği alanı,

s) Mutlak Koruma Alanı: Tatlı su kaynaklarının bozulmasına, kirlenmesine, sürdürülebilir özelliğinin yitirilmesine sebep olacak her türlü harici faaliyetin yasaklandığı alanı,

t) Özel Su: Kaynak suyunun içinden doğduğu ve içinde kaybolduğu tapulu arazi parçasının sınırları içindeki kaynak sularını,

u) Sınıraşan Sular: Birden fazla ülke toprağını geçen suyu,

ü) Sınır Oluşturan Sular: İki veya daha çok ülkeyi birbirinden ayıran ıslak sınırı,

v) Su Kaynağı: Yer üstü, yer altı ve kaynak suyu potansiyelini;

y) Su Tahsis Sicili: Herhangi bir su kaynağından belirli kurum, kuruluş veya kişilere kullanım için verilen izinin kaydının tutulmasını,

z) Su Yönetimi: Su koruma alanları ve tüm su kaynaklarının “belirlenmesi, ıslah edilip geliştirilmesi, korunması ve doğal varlık ve ekosistem koruma ilkeleri çerçevesinde doğru kullanılması” amaçlarıyla, ilkeler belirlemek, kurallar koymak, uygun kamu kurumlaşmasını gerçekleştirmek, gerekli mali kaynağı sağlamak, Devlet ve kamu dışı kesimlerce bu amaçlarla yapılacak tüm çalışmaları, demokratik sivil katılımcılık anlayışı katkısıyla “planlamak, programlamak, projelendirmek, yönlendirmek, yönetmek, uygulamaları izlemek, denetlemek ve gerektiğinde yaptırım uygulamak” çalışmaları ve etkinliklerini,

aa) Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri: Arazinin sulamaya hazırlanması için yapılması gerekli olan arazi tesviyesi, tarla içi ulaşım yolları, tarla içi sanat yapıları, kapalı drenaj, taşlı arazi temizliği, tarla içi yüzey drenajı gibi tarımsal altyapı çalışmalarını,

bb) Yapay Göl: Baraj, gölet, sel kapanı, tersip bendi, regülatör, gibi su depolama yapıları ile meydana gelen su kütlesini,

cc) Yer Altı Suyu Deposu: Bünyesinde yer altı suyu bulduran ve depolayan formasyonları, bu formasyonların herhangi bir noktadan su çekilmesi durumunda bütün su kütlesini etkilediği formasyonları,

dd) Yer Altı Suyu: Yer altındaki durgun ve hareket halindeki bütün suları,

ee) Yer Altı Suyu Yapısı: Yer altı suyu sağlamak amacıyla açılan kuyu, dren, galeri, tünel, sondaj kuyusu, keson kuyu, kaptaj ve benzeri her türlü su yapısını,

ff) Yer Altı Suyu İşletme Alanı: Yer altı sularından yararlanmak amacı ile işletme yapılan alanı,

hh) Yer Altı Suları Koruma Alanları: Yer altı sularının koruma alanları, her akiferdeki su kalitesini bozulmaktan ve kirlilikten korumak için jeolojik ve hidrolojik koşullar gözetilerek ayrı ayrı alanı ve ko-

ruma özellikleri tespit edilen özel hükümlerle belirlenen alanlardır. Bu tespitin ayrıntısı yönetmelikle düzenlenir. **Yer altı suları koruma alanlarındaki taşınmazların tapu kaydı üzerine, ilgili kuruluşun istemi karşılığında Tapu Sicil Müdürlükleri tarafından yer altı sularını koruma amaçlı süreli veya süresiz kısıtlayıcı şerhler konabilir.**

ıı) Yer Üstü Suyu: Yer altı suyu hariç, kaynak suyu, nehir, ırmak, çay, dere, doğa: ve yapay gölleri,

ii) YüzeY Suları Koruma Kuşakları: Su kaynağının ve/veya rezervuarının azami su seviyesinden itibaren 300 m.den aşağı olmamak üzere tespit edilen mutlak koruma alanı, mutlak koruma alanı sınırından itibaren 700 m.den aşağı olmamak üzere tespit edilen kısa mesafeli koruma alanı, kısa mesafeli koruma alanı sınırından itibaren 1000 m.den aşağı olmamak üzere tespit edilen orta mesafeli koruma alanı, orta mesafeli koruma alanı sınırından itibaren 3000 m.den aşağı olmamak üzere tespit edilen uzak mesafeli koruma alanı sınırlarından aşağı olmamak üzere ve her su kaynağı ve/veya rezervuarı için topoğrafik ve hidrolojik koşullar gözetilerek ayrıca özel hükümlerin belirlenmesi gereken su kalitesini bozulmaktan ve kirlilikten korumak için kuralları ile birlikte, ayrıntıları yönetmelikle tespit edilmesi gereken koruma kuşaklarını,

jj) Zorunlu Islah: Taşkın önleme veya su kalitesinin korunması amacıyla, akımın yönlendirilmesi veya akımın belirli bir yatak içerisinde akmasının sağlanması ya da su yolu ulaşımı ve diğer kamu yararına kullanım amaçlarıyla, su derinliğinin artırılması için inşa edilen nehir/su yapıları ile su rejiminin düzenlenmesini.

İKİNCİ BÖLÜM

Su Hukuku ve Yönetimi

Su Hakkı:

MADDE 5-(1) Her bireyin insan olmaktan ötürü sahip olduğu yaşama haklarından birisi de “su hakkıdır”. Toplumun yeterli, sağlıklı ve kaliteli suya erişmesini sağlayacak tedbirleri almak Devletin temel görevlerinden biridir.

Su Hukuku:

MADDE 6-(1) Su kaynakları “doğal kamusal varlık” özelliğindedir. Bu nitelikten ötürü; bütün sular bulunduğu yerden bağımsızdır ve Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

(2) Kaynak suyu bulunduğu arazinin bütünleyici unsuru değildir. Taşınmaz malikliği veya zilyetliği, kaynak suyu üzerinde bir hak oluşturmaz. Ancak, arazi sahibi veya zilyedinin, bu taşınmaz için kaynaktan, özel su tanımı kapsamında, öncelikle yararlanma hakkı vardır. Arazi sahibi bu kaynak suyundan, doğduğu tarlasının cazibe ile sulandığı kadarı üzerinde hak sahibidir.

Faydalanma ve Kullanım hakları:

MADDE 7-(1) Devlet sularla ilgili irtifak hakları oluşturabilir. İrtifak hakkının devrinde arazi sahibine öncelik tanınır.

(2) Arazisinde faydalı ihtiyaçları için yeterli miktarda su bulamayan veya bu suyu aşırı güçlüklerle ve gidere katlanmaksızın başka yollardan sağlayamayan kişiler, komşu arazideki faydalı ihtiyaçtan fazla olan sulardan yararlanır. Komşu arazideki sudan faydalanma koşulları yönetmelikle düzenlenir.

[3] Kendisine yer altı suyu tahsis edilen gerçek veya tüzel kişi, bu suyun ancak kendi faydalı ihtiyacına yetecek miktarını kullanma hakkına sahiptir.

[4] Yer altı suyu sağlamak amacıyla açılan her araştırma kuyusunun yararlanma hakkının devrinde veya kiralanmasında taşınmazın sahibine öncelik tanınır.

Su Kaynakları Yönetimi:

MADDE 8-(1) Bir doğal varlık olan su kaynaklarının yönetimi Devletin temel yetki ve sorumluluklarındandır. Devlet bu yetki ve sorumluluğunu; Anayasamızın konuya ilişkin hükümleri doğrultusunda “ulusal güvenlik, toplumsal ve ekonomik zorunlulukları” gözeterek, “kaynak belirleme-kaynak geliştirme-kaynak koruma-tahsis ve kullanım ve izleme denetim” fonksiyonları kapsamında ve bütünleşik havza yönetimi yaklaşımıyla yerine getirir.

[2] Devletin su yönetimi sürecindeki görevleri aşağıdadır.

a) Su kaynakları potansiyelini belirleyerek, durumu doğru tanımlayıcı veri tabanını oluşturmak, su sicilini tutmak, güncelleştirmek ve geçici maddede belirtilen süre içerisinde su bilgi sistemini kurmak,

b) Gerekli bilimsel ve teknik araştırma ve incelemelere dayalı olarak kaynakların geliştirilmesi amacıyla; yüzey akışın biriktirilmesi, akarsuların depolanması, yüzey buharlaşmasının azaltılması ve yer altı sularının beslenmesi için projeler tasarlamak ve gerekli yatırımları yapmak ve yaptırmak,

c) “Su kaynağı koruma alanları ve suların” korunması, tahsis ve kullanım süreçlerinde bu korumacılığı gerçekleştirmek için gerekli plan, program ve projelerini oluşturarak uygulamaya koymak,

ç) Kuraklık ve olağanüstü koşullar için geçerli olacak “su kullanım planları”nı oluşturmak,

d) Toplumun yeterli, sağlıklı ve kaliteli su ihtiyacını karşılamak,

e) İçme, kullanma, doğal yaşamı sürdürme, tarımsal sulama, sanayi suyu sağlama ve hidrolojik enerji üretimi önceliklerine göre tahsis, kullandırma, izleme ve denetim uygulamalarını yapmak,

f) Su kaynaklarının kalite ve kirliliğini ölçmek ve izlemek,

g) Tarımsal sulama amaçlı yatırımlarla su ekonomisini sağlayan sulama sistemlerini projelendirmek, gerektiğinde sulama alanlarında arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetlerini yapmak ve yaptırmak ve bu amaçla tarım üreticilerinin eğitimini gerçekleştirmek,

ę) Taşkın sular ve sellere karşı koruyucu proje ve yatırımları yapmak ve yaptırmak,

h) Sulak alanlardaki doğal yaşamın sürdürülmesi için gerekli tedbirleri almak,

ı) İçme, kullanma, sanayi ve hidroelektrik enerji amaçlı yatırımları planlamak, projelendirmek, yatırımları yapmak veya yaptırmak,

i) İşletmelerinin devredilmediği sulama, ıslah, taşkın, içme suyu ve enerji amaçlı tesis ve yatırımların işletme ve bakım hizmetlerini yapmak,

j) Gl, baraj ve göletlerin balıklandırılmasını gerçekleştirmek,

k) Doğal ve yapay gllerde ulaşım, bağlama limanı, iskele hizmetleri ile balıkçılık hizmetlerini yerine getirmek,

[3] Devlet bu Kanunla tanımlanan sorumluluk ve görevlerini ilgili Bakanlıkça yerine getirir.

Su ve Sulama Yönetiminde Katılımcılık:

MADDE 9-(1) Su ve sulama yönetimi süreçlerinde toplumsal desteğin sağlanması ve toplumsal sorumluluğun gereğinin yerine gelmesi için, Devlet “demokratik, örgütlü ve sorumlu katılımcılığı” yönetim ilkesi sayar.

Bu katılımcılık, ilgili sivil toplum kuruluşları katkılarının yanında, özel olarak da iller ölçeğinde oluşturulacak ve kamu kesimi ile sivil toplum katılımcılığının ilkece eşit sayıda üye ile temsil edileceği, Su Kaynakları Koruma Kurulları aracılığıyla yerine getirilir. Bu kurullarda görev alacak sivil toplum kuruluşlarından en az birisinin, toprak, su ve orman konularında görev yapan ve ülke çapında örgütlenmiş kuruluşların temsilcilerinden seçilmesi ile TMMOB ve TOBB'den de birer temsilcinin bulunması esastır. Kurulların yapısı ve işleyiş biçimi yönetmelikle düzenlenir.

İçme, kullanma ve sulama amaçlı birliklerin en geç beş yıl içinde kooperatiflere dönüşmesi Devletçe teşvik edilir.

İl Su Kaynakları Koruma Kurullarının Görevleri:

MADDE 10-(1) İl Su Kaynakları Koruma Kurulları (Kurul) aşağıda belirtilen görevleri yerine getirecektir.

- a) Su tahsisi ve kullanımını gerektiren tüm süreçlerde, su varlığının korunması, geliştirilmesi ve verimli kullanımına dönük, katılımlı inceleme, değerlendirme ve izleme yapmak,
- b) Bu süreçlerde ortaya çıkan sorunları belirlemek ve kamuoyuna aktarmak,
- c) Yerel ölçeklerde su varlığını korumak ve kaynakları doğru kullanmakla ilgili sorun giderici önlem önerileri ve görüşler geliştirmek,
- ç) Su ve sulama yönetimini üstlenen kamu kurum ve kuruluşlarından sorun giderici önlemlerin yerine getirilmesi doğrultusunda talepte bulunmak,
- d) Sulama yatırımları konusunda yerel halkın eğilimlerini ilgililere yansıtmak, sulama yatırımları konusunda özerk ve örgütlü halk girişimciliğini özendirmek,

e) Su kullanımıyla gerçekleştirilecek verimli ve ekosisteme uyumlu enerji amaçlı yatırımlar için, çevresel değerlendirmeler yapmak, toplum adına kamu kesimine görüş bildirmek,

f) Su kirliliği yaratan sektör ve süreç uygulamalarını kamu yararı ve toplum adına izlemek, raporlamak ve ilgililere bildirmek,

g) Kanunda yer alan konularla ilgili başvuruları almak ve ilgililere aktarmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Su Kaynaklarının Belirlenmesi ve Geliştirilmesi

Su Kaynaklarının Belirlenmesine İlişkin Esaslar:

MADDE 11-(1) Devlet, su kaynaklarının “araştırılması, geliştirilmesi, korunması, kullanılması ve işletilmesi” amaçlarını karşılamak için, bu kaynak potansiyelinin olanak ve kısıtlarını yansıtacak biçimde, tüm boyutlarıyla nitel ve nicel göstergelerle tanımlanmasını sağlayacak çalışmaları yapar, yaptırır.

(2) Belirleme çalışmalarıyla; mevcut veri ve bilgilerin test edilmesi ve güncelleştirilmesi, kaynakları tanımlayıcı yeni bilgi, gösterge ve verilerin elde edilmesi, bunların veri tabanına dönüştürülmesi, bilgi ve verilerin analiz edilerek tanımlamalarının yapılması ve durumu açıklayıcı bilgi sistemi oluşturulması sağlanır. Su kaynaklarının; doğal potansiyelini, akarsuların akım verilerini, tahsis ve kullanım aşamalarını, su kirliliği tür ve düzeylerini, su kalitesi göstergelerini, hidroelektrik verileri ve benzeri bilgileri içeren bir “Su Bilgi Sistemi” oluşturulur. Bu bilgiler, ilgili kuruluşun internet sitesinde ulusal güvenlik kriterleri gözetilerek yayımlanır.

(3) Hidrojeolojik etüt sonucu sınırları ve yapısal özellikleri belirlenen yer altı suyu işletme alanları Resmi Gazete ile duyurulur.

(4) İlan edilmiş işletme alanlarında kuyuların açılacağı alanlar, sayısı, derinlikleri ve diğer özellikleri Bakanlık tarafından saptanır.

(5) İlan edilmiş işletme alanlarında işletme rezervi ve kullanıcıları dikkate alınarak yer altı suyu tahsisleri yapılır.

(6) İlan edilmiş yer altı suyu işletme alanları dışında her arazi sahibi arazisinde yer altı suyu aramak ve suyu bulduktan sonra kendi faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmak hakkına sahiptir.

Ancak bu işler 18. Madde kapsamına girdiği takdirde hidrojeolojik etüt raporu hazırlamak ve belge almak zorundadır.

Kaynak Belirlemesinin Kapsam Çerçevesi:

MADDE 12-(1) Su kaynak potansiyeli belirlemesi; ilçe, il, bölge, havza ve ülke ölçekleri kapsamında yapılır.

(2) Belirlemeler; su toplama havzaları bazında; koruma alanları, su kaynakları ve tahsis ve kullanım sürecindeki tüm suları kavrayıcı genel bir çerçevede gerçekleştirilir.

Kaynak Belirlemesinin Yöntemi:

MADDE 13-(1) Belirleme çalışmaları konuyla ilişkili bilimsel ve teknik yöntem ve araçlar kullanılarak gerçekleştirilir. Bu amaçla kullanılacak yöntem, kural, esas ve standartlar, ilgili kurum tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

(2) Görev alanları ile ilgili olarak hidrolojik, meteorolojik bilgilerle su kalitesi verileri toplayan diğer kurum ve kuruluşlar, istem olduğunda bunları ilgili kuruma vermek zorundadır.

Su Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Yetki:

MADDE 14-(1) Su kaynaklarının geliştirilmesi; akarsuların zorunlu hallerdeki ıslahı, yüzey akışın biriktirilmesini ve tüm akarsuların depolanabilmesini ön gören “su hasadı” amacıyla; koşulların elverdiği her ortamda depolama tesis ve yatırımlarının gerçekleştirilmesi, elverişli alanlarda bu amaçla teraslamaların yapılması, yer altı sularının doğal ve yapay yollarla beslenmesi ve bu amaçla suni besleme, yer altı barajlarının inşası, bu kaynakların verimini artıracak tekniklerin uygulanması, yer altı suyu barajlarının oluşturulması ve kontrol altına alınması, yüzey buharlaşmasını azaltacak yöntem ve tekniklerin uygulanması, zorunluluk olması durumunda havzalar arası su transferlerinin yapılması ve benzeri uygulamalar Devletçe yerine getirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Su Kaynaklarının Korunması

Su Kaynaklarını Koruma İlkeleri:

MADDE 15-(1) Su kaynaklarının korunması, aşağıdaki ilkeler gözetilerek gerçekleştirilir.

a) Sürdürülebilir yaşam ve doğanın korunması ilkesel doğrultusunda, temel doğal varlık niteliği taşıyan su kaynaklarının her koşulda, her süreçte ve her anlamda korunarak kullanılması ve kirlenmeye karşı korunması esastır. Bu süreçte koruma fonksiyonu; öncelikle su kaynakları kapsamında “sulama, içme-kullanma, sanayi ve enerji amaçlı kullanım” süreçlerinde de eş zamanlı olarak yerine getirilir. Korumacılık yaklaşımı havza koruma ve rehabilitasyonu ekseninde ele alınır.

b) Korumacılık anlayışı, ekosistemi koruyarak toplumun yaşam güvenliğini sağlamak doğrultusunda, kişi başına düşen suyun azaltılması ve artırılması yönünde geliştirilir.

c) Bir havzanın su potansiyelinin öncelikle havza içinde değerlendirilmesi esas olup, zorunluluk halinde ve fazla su olması durumunda, havzalar arası su transferi yapılabilir.

ç) Su kullanımını gerektiren her türlü girişim ve yatırım sürecinde; su kaynaklarının korunması, kirlenmemesi ve doğal ve yapay olaylar sonucu meydana gelen kayıpların önlenmesi amaçlarıyla, korumacı strateji, program ve projeleri Devletçe oluşturulur ve kurulların katılımıyla uygulanır.

d) Suyu korumak, Devletin ve başta su kullanıcı örgütleri, ilgili meslek ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkesin ortak sorumluluğudur. Devlet bu sorumluluğu ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirir.

e) Her düzey ve süreçte korumacı uygulamaların izlenmesi, ülke ölçeğinde “kurullar” aracılığıyla gerçekleştirilir.

f) Bu Kanuna dayalı olarak yapılan çalışmalarda, su kaynaklarının miktar ve kalite açısından korunması, kirlenmemesi ve savurganlığın önlenmesi esastır.

g) “Ülkemizden doğan sınır aşan su kaynaklarımızın kullanım önceliği Türkiye’nindir. Sınır aşan ve sınır oluşturan su kaynaklarının ulusal çıkarlar ve kamu yararı doğrultusunda korunması esastır.” biçiminde değiştirilmiştir.

ğ) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan Kıyı Kanunu’na tabi akarsu ve göl gibi yüzeysel tatlı su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesinde, Kıyı Kanunu ve buna ilişkin yönetmelik hükümleri dikkate alınır.

h) Su kaynaklarının kullanım önceliklerinin belirlenmesi sürecinde “kaynakların en yüksek yararı sağlaması amacıyla” Devletçe yapılan korumacı işletme programlarına uyulması esastır.

ı) Su kaynaklarının kalite açısından korunması ve kirlenmemesi konularında bu Kanunda yer almayan hususlarla ilgili olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümleri uygulanır.

i) Su kaynaklarının kirlenmeye karşı korunmasına ilişkin mevzuata uymayanların su tahsisleri ilgili kuruluşça iptal edilir.

j) 20/11/1981 tarihli ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Kuruluş ve Görevler Hakkında Kanun, 10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 24/04/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu’nun mutlak koruma alanının kamulaştırılması ve su kaynağının kirliliğe karşı korunması ile ilgili hükümleri saklıdır.

k) Su kaynakları üzerinde olumsuz etki yaptığı veya yapacağı anlaşılan yer üstü ve yer altı her türlü yatırım, girişim ve tesislerin sorumlularınca ilgili kuruluşa bilgi vermeleri ve gerekli korumacı önlemleri almaları zorunludur.

Kaynak Sularının Korunması:

MADDE 16-(1) Doğal varlık özelliği taşıyan kaynak sularının korunması, malik ve zilyetlik hukukundan bağımsız bir anlayışla ve müktesep haklar tanınarak Devletçe sağlanır.

(2) Kaynak sularının kiralanmasında, sözleşmelere; kiracıların kaynağa zarar vermemek ve korumak yükümlülükleri ön koşul olarak konulur. "Kiralama ve tahsis işlemleri çevre su hakları ve ihtiyaçları gözetilerek yerine getirilir."

(3) Kaynağın bulunduğu arazi sahibi veya zilyedinin, kaynağa zarar verici ve kirlетici faaliyetlerinin saptanması durumlarında, ilgili arazi kamulaştırılır. Zarar verici kiracı ise sözleşmesi iptal edilir.

Akarsuların ve Su Depolama Amaçlı Yatırım ve

Tesislerin Korunması:

MADDE 17-(1) Devlet akarsulara ve depolama tesislerine ilişkin korumacılık sorumluluğunu; akarsu ve depolama tesisi su miktarlarının azalmasına yol açacak girişimlerle, özel amaçlı kullanımların engellenmesi ve su kalitesini bozucu kirlетici süreçlerin önlenmesine yönelik hizmetleri yerine getirir.

(2) Kentsel alanlardan geçen akarsuların, kentsel alan kapsamında korunması ilgili belediyelerin sorumluluğundadır.

(3) Baraj ve doğal göller ile Kıyı Kanunu ekinde yer alan akarsu ve akarsu kesimlerindeki kaynak geliştirme ve arazi kullanım planlamalarında yürürlükteki Kıyı Kanunu ve Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hükümleri dikkate alınır.

[4] Akarsular ve baraj gölleri üzerinde ulaşım Devletin izniyle gerçekleştirilir. Ulaşım amaçlı akarsu kullanımlarında, ulaşım aracı sahiplerinin korumacılığa uymaları yükümlülük altına alınır.

[5] Yerleşmeler, sanayi tesisleri, ulaştırma, enerji, turizm ve benzeri süreçlerle tarımdan kaynaklanmış kirletici ve kalite bozucu etkenlerin giderilmesine yönelik yatırım ve girişimler Devletçe desteklenir ve konuya ilişkin uygulamalar yönetmelikle düzenlenir.

[6] Su depolanması amaçlı baraj gölleri ve benzeri tesislerin su ürünleri üretimi amaçlı kiralanması durumlarında, kullanıcıların kaynak koruma yükümlülüklerine uymaları gerektiği ilgili sözleşmelerde belirtilir.

[7] Yukarıdaki faaliyetler kurullar tarafından izlenir.

Yer Altı Sularının Korunması:

MADDE 18-(1) Devlet; “geleceğin güvenlik deposu” olan yer altı su kaynaklarına ilişkin korumacılık sorumluluğunu; su rezervlerinin azalmasına yol açacak girişimlerin engellenmesi, bu nitelikteki etkenlerin giderilmesi ve su kalitesini bozucu kirletici süreçlerin önlenmesine yönelik hizmet etkinlikleriyle ve kurulların katılımıyla yerine getirir.

[2] Yer altı sularının korunması amacıyla, tanımlanan su kaynağı havza sınırları içerisinde yerleşim, sanayi, enerji, ulaşım, turizm, altyapı ve benzeri yatırım süreçlerine izin verilmez.

[3] Faydalı ihtiyaç miktarı esas alınarak tahsis edilecek yer altı suyu miktarı amaca göre ilgili kuruluşça belirlenir.

[4] Yerleşmeler, sanayi tesisleri, ulaştırma, enerji, turizm ve benzeri süreçlerden kaynaklanan kirletici ve kalite bozucu etkenlerin giderilmesine yönelik yatırım ve girişimler Devletçe desteklenir. Konuya ilişkin uygulamalar yönetmelikle düzenlenir.

[5] Yer altı sularını kirleterek kalitesini bozan ve böylece insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı sorunları yaratan “aşırı ve/veya yanlış

tarım girdisi kullanımı ile çiftlik gübresi kaynaklı kirlenme süreçleri” kurulların katılımcılıklarıyla Bakanlıkça denetlenir ve önleyici tedbirler alınır. Kaynak kirlenmesi sorunu yaratmayan tarımsal girdi kullanımı, Devletçe teşvik edilir. Konuya ilişkin uygulamalar yönetmelikle düzenlenir.

[6] Tahsis amacı dışında kullanıldığı anlaşılan yer altı sularının belgeleri Bakanlıkça iptal edilir.

[7] Yer altı suyu kullanma belgesi sahipleri su verimini artırmak ve benzeri gerekçelerle yer altı su yapılarına müdahale edemez ve su yapısını değiştiremez. Bu amaca dönük faaliyetler ancak Bakanlık izniyle yapılabilir.

[8] Kuyu açan kişi, bulunan suyun ancak faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmaya yetkilidir. Bu miktarı aşan sular ile sulama, kullanma ve işlenerek veya doğal hali ile içme suyu olarak satılmak üzere çıkarılan yer altı suları, ilgili kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığı tarafından kiraya verilir. Tahsis miktarından daha fazla su kullananlara bu kanunun otuzuncu maddesinin [d] bendinde öngörülen ceza uygulanır.

[9] Gerçek ve tüzel kişilere kiralanmış yer altı su kaynaklarının kiralamaya ilişkin sözleşmelerinde, kaynak koruma koşullarına uyulması yükümlülüğü açıkça belirtilir.

[10] Yer altı sularının gerçek ve tüzel kişilere tahsisi sonrası kullanımında, öngörülen amaca uygunluğun denetimi ve çekilen suyun miktarının kontrolü için, Bakanlıkça belirlenmiş su sayaçlarının takılması zorunludur.

[11] Yukarıdaki faaliyetler kurullar tarafından izlenir.

Taşkın Sular:

MADDE 19-(1) Taşkın sular, seller, erozyon ve rüsubata karşı koruyucu tesislerin ülke genelinde etüt, proje, inşaat, işletme, bakım ve onarımlarını yapmak, yaptırmak; gerçek ya da tüzel kişiliklere bu te-

sisleri yapma izni vermek ve ilgililer arasında genel koordinasyonu sağlamak Bakanlığın yetkisindedir. Büyükşehir Belediyelerince yapılacak dere ıslahlarının etüt aşamasında Bakanlığın uygun görüşü alınır.

[2] Taşkın meydana gelme olasılığı ve buna bağlı acil müdahaleyi gerektiren hallerin görülmesi durumunda, “kurullar” ve bu durumu görenler derhal o yöredeki Bakanlık birimine veya en yakın muhtar, kolluk kuvvetlerine veya mülki amirine haber vermek zorundadır. Mülki amirlikçe taşkın anından önce hazırlanmış olan acil eylem planı doğrultusunda hareket edilir.

[3] Taşkın meydana gelme olasılığının güçlenmesi durumunda veya taşkın anında, su yapısını işletenler Bakanlığın talimatlarına uymak zorundadırlar. Bu yükümlülüğe uyulmaması halinde Bakanlık tarafından yörenin en büyük mülki amirine yazılı veya sözlü talimat verilerek kolluk kuvvetleri gözetiminde gerekli önlemler alınır.

[4] İl, ilçe ve belde gibi büyük ve orta ölçekteki planlı yerleşim yerleri ile mevzi planlara göre yapılan küçük ölçekteki her türlü yerleşim birimlerine ait imar planlarının yapılması esnasında Bakanlığın görüşü alınır.

[5] Kadastro çalışmaları sırasında dere yataklarında doğal akışa imkan verecek ve kendiliğinden oluşmuş dere yatağı kesiti tescil dışı bırakılarak derenin doğal akışına tahsis edilecektir. Dere yatak genişliğinin tespitinde Bakanlığın uygun görüşü doğrultusunda uygulama gerçekleştirilecektir.

[6] Dere yatakları üzerine her ne sebeple olursa olsun, yapılacak köprü ve menfez gibi sanat yapıları ile dere yatakları üzerinde veya sınırlarından geçirecek enerji nakil hattı, yol, petrol ve doğalgaz boru hattı, telefon, içme suyu ve kanalizasyon hatları ve benzeri çeşitli kuruluşlarca değişik maksatlı yapılar için proje aşamasında Bakanlıktan uygun görüşü alınarak inşası sağlanacaktır. Bu fıkraya

aykırı olarak inşa edilen her türlü yapı o yerin mülki amiri tarafından yıktırılır veya kaldırılır.

[7] Akarsu yatağı içinde veya bitişik alanlarda yapılan her türlü madencilik, kum, çakıl ve stabilize malzeme ocağı işletme faaliyetleri Bakanlığın görüşüne uygun olarak yapılacaktır. Bu fıkraya aykırı uygulamalarda ocakların izinleri ruhsat veren idarelerce iptal edilecektir.

[8] Taşkın Sular Hakkında 14/01/1943 tarihli ve 4373 sayılı Taşkın Sular ve Su Baskınlarına Karşı Koruma Kanunu ile 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri saklıdır.

Sulama Suyu Kullanımında Koruma:

MADDE 20-(1) Sulama suyu kullanımında, “sürdürülebilir yaşam ve korumacılık” ilkesine uygun kullanım esastır. Geliştirilecek sulama projelerinde öncelikle su tasarrufu sağlayan modern sulama sistem ve yöntemlerinin kullanılması esastır.

[2] Gerek dünyada gerekse ülkemizde tüketilen suyun büyük bölümünün sulamada tüketildiği gözetilerek, basınçlı denetimli sulama sistemlerini ülke kapsamında zorunlu olarak uygulamak ve çok zorunlu koşullar dışında kanalet tipi açık sulama yöntemlerini engellemek Bakanlığın görevidir. Bakanlık bu görevini yerine getirirken, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygunluk görüşünü almak zorundadır.

[3] Bakanlık, su ekonomisini gözetmek ve sulamada savurganlığı ve kirlenmeyi önleyerek korumacılığı geçerli kılmak için, denetimli sulama yöntem ve araçlarını destekleyerek, yaygınlaşmasını sağlar.

[4] Tarım ve Köyişleri Bakanlığı iş birliği ile az su tüketen ve kuraklığa dayanıklı bitki deseni uygulamalarını özendirmek ve fazla su tüketen bitki desenine destek vermeyerek üreticileri yönlendirmek de Bakanlığın görevidir.

(5) Suyun korumacı yaklaşımla doğru kullanılması için, arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin yaygınlaşması ilgili Bakanlıklarca desteklenir.

(6) Sulama suyu, bitki su ihtiyacından fazla olamaz. Sulama suyu kullanımında savurganlık yaptığı, korumacılık anlayışına aykırı su kullandığı ve yanlış tarım uygulaması yaptığı saptanmış üretici ve kullanıcılar, tarımsal desteklemelerden yararlandırılmaz ve kendilerine tanınmış su kullanım tahsisleri iptal edilir.

İçme, Kullanma ve Sanayi Amaçlı Kullanımlarda Koruma:

MADDE 21-(1) İçme, kullanma ve sanayi suyu sağlanması için kullanılan su kaynaklarının korunması amaçlı atık su arıtma ve ilgili yatırım çalışmaları Bakanlıkça planlanır.

(2) Su sağlama sistemlerinin mutlak koruma alanı içerisinde kalan yerler, suyu kullanacak belediyelerce kamulaştırılır.

(3) İçme suyu amaçlı tesislerin, kaçak kullanımları da kapsayacak ve şebeke kayıplarını en alt düzeyde tutacak biçimde geliştirilmesi ve işletilmesi zorunludur.

(4) İçme, kullanma, sanayi ve enerji suyu sağlamak amaçlı su toplama tesislerinin korunmasını engelleyecek imar planı değişiklikleri yapılamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Su Kaynaklarının Tahsisi ve Kullanılması

Su Kullanım Öncelikleri:

MADDE 22-(1) Su kaynaklarının kullanımında “doğal varlık koruması ve sürdürülebilir yaşam” ilkelerinin geçerli kılınarak, kamu yararının aranması, öncelikli ve temel koşuldur. Suyun miktarı, kalitesi, bulunduğu yörenin özellikleri, zorunlu ihtiyaçları ve koşulları, başka türlü bir çözüm yolu gerektirmedikçe kullanma hakkının tesisinde, aşağıdaki öncelik sırası uygulanır;

- a) İçme, kullanma ve hayvan suyu ihtiyaçları,
- b) Ekosistem için gerekli su ihtiyaçları,
- c) Tarımsal sulama suyu ihtiyaçları,
- ç) Mevzuata uygun su ürünleri yetiştiriciliği, göl ve baraj avcılığı ihtiyaçları,
- d) Sanayi suyu ihtiyaçları,
- e) Enerji suyu ihtiyaçları,
- f) Ticaret, turizm, taşıma, ulaşım ile diğer su ihtiyaçları,
- g) Birden fazla amacın gerçekleşeceğinin mümkün görülmesi durumunda, kaynağın verimli kullanılması için öncelik sırasına göre birden çok amaçla kullanılmasına izin verilebilir.

Kaynak Tahsis Uygulamaları ve Yetki:

MADDE 23-(1) Ülke ölçeğinde su kaynakları yönetim planları yirmi ikinci maddede belirlenen öncelikler doğrultusunda Bakanlıkça hazırlanır ve tahsisler planlara göre yapılır. Su kaynağı tahsisi süresi

yer altı sularında yirmi yılı yüzey sularında kırk dokuz yılı geçmemek üzere Bakanlar Kurulunca kararlaştırılır. Kazanılmış haklar saklıdır.

(2) Havza bazında su kullanım kural ve koşulları Bakanlıkça belirlenir.

(3) Tarımsal sulama planlaması yapılırken, ilgili havzada bulunan tarım üreticilerinin meslek örgütleri ile üreticilerin oluşturduğu ilgili sivil toplum kuruluşları ve bölgedeki ziraat fakültelerinin görüşleri alınır. Bu planlar Bakanlıkça yapılır ve tahsisler planlar doğrultusunda gerçekleştirilir.

(4) Bu Kanundan önce yapılmış tahsislere de kazanılmış haklar saklı kalmak koşuluyla bu Kanun hükümleri uygulanır.

(5) Tahsis yapılmadan işletilen kuyuların kullanımları ve belgelen-dirilmesi, yapılacak teknik değerlendirmeye göre karara bağlanır.

(6) Kullanım öncelikleri ve bunlardaki değişiklikler Bakanlıkta tutulan sicile işlenir. Tahsis biçim ve miktarlarını değiştirmeye Bakanlık yetkilidir. Sicil tutulmasına ilişkin kural ve yöntemler yönetmelikle düzenlenir.

(7) Yer altı suyu ile ilgili her türlü etüt, proje ve inşaat yer altı suyu konusunda uzman jeoloji mühendislerin teknik sorumlulukları, yetki ve denetiminde yapılır.

(8) Yer altı suyu yapısı, işin niteliğine göre sondör, galerici ve tünelci gibi ehliyetli kişilerin eli ile teknik sorumlu nezaretinde yapılır. Bu kişilerin yer altı suyu yapılarında nasıl çalışabilecekleri teknik yönetmelik ile belirlenir.

(9) Su sağlama amacıyla açılan sondaj kuyuları vergi mükellefi olan ve Bakanlığa tescili yapılan sondaj firmaları tarafından açılır. Teknik sorumluların, sondörlerin, sondaj firmalarının ve nezaretinde çalışabileceklerin nitelikleri yönetmelikte düzenlenir.

[10] Yer altı suyu arama, kullanma ve ıslah ve değişiklik belgeleri ile ilgili düzenlemeler yönetmelikle belirlenir. Yer altı suyu taşıyan jeolojik yapıların [akiferlerin] korunması amacıyla, yıllık işletme rezervi kadar yer altı suyunun kullanılması esastır.

[11] İlan edilmiş işletme alanlarındaki yer altı suyu tahsislerinde, Bakanlıkça belirlenmiş emniyetli işletme rezervi düzeyine erişilmesi durumunda, yeni tahsis durdurulur. Bu işlem yer altı suyu işletme alanları dışında kalan alanlar için de geçerlidir. İhtiyaçlar çerçevesinde tahsisler değiştirilebilir.

[12] Bakanlık işletme alanlarında ve işletme alanı dışında kalan alanlarda en kısa zamanda teknik çalışmaları yaparak rezerv miktarını belirler ve rezervin fazla bulunması halinde yeniden belge vermeye devam eder. Belgelerin nasıl verileceği yönetmelikle düzenlenir.

[13] Bakanlık, yer altı suyu araştırma ve etütleri için, kamulaştırma yapılmaksızın gereken her yerde kuyu açabilir veya açtırabilir ve bu nedenle doğabilecek zararları karşılar.

[14] Yukarıda belirtilen faaliyetler kurullar tarafından izlenir.

Sulama Amaçlı Kullanım Kural ve Koşulları

MADDE 24-(1) Bakanlık, toprak, su ve bitki dengesini kurarak tarımsal üretimin verim ve kalitesini artırmak, uygun üretimin gerektirdiği sulama suyunu sağlamak ve suyu denetimli koşullarda bitkiye vermek amacıyla, gerekli araştırma, etüt, plan, program, proje çalışmalarını ve gerekli yatırımları yapar veya yaptırır.

[2] Bakanlık, faydalananların katılımcı olduğu sulama projelerine öncelik verir. Katılım payları Bakanlar Kurulunca belirlenir. Konuya ilişkin uygulama esasları yönetmelikle düzenlenir.

[3] Bu Kanunun "Finansman" başlıklı yirmi dokuzuncu maddesinde ön görülen mali kaynak, öncelikle içme-kullanma ve sulama amaçlı baraj, gölet ve benzeri yatırımlar ve sulama sistemleri için kullanılır.

[4] Bakanlık, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca oluşturulmuş sulama politikaları doğrultusunda sulama yönetimini gerçekleştirir. Bu politikalar doğrultusunda bölge ve yöre koşullarına uygun sulama sistemlerinin ülke ölçeğinde planlanmasını ve projelendirilmesini yapar/yaptırır.

[5] İşletmeye açılan baraj ve sulama tesislerinin sürekliliğini sağlamak, gereken bakım ve onarımı yapmak veya yaptırmak ve kirlenmeyi önlemek bunlara ilişkin yöntemleri saptamak ve süreci izlemek Bakanlığın görevidir.

[6] Bakanlık ve yetkilendirilmiş kişi ve kurumlarca geliştirilen sulama projelerinin Bakanlıkça onaylanması zorunludur. Bu projelerin kontrol ve denetimi Bakanlığın yetkisindedir.

[7] Bakanlık, sulama amaçlı tesis ve şebekelerin amaca uygun kullanımında başta kurullar olmak üzere sulamadan yararlanan tarım üreticilerinin, meslek örgütlerinin, kooperatiflerinin ve kanunun dokuzuncu maddesinde öngörülen tasfiye süresinin sonuna kadar Kanun öncesi oluşmuş sulama birliklerinin demokratik ve sorumlu katılımcılığını sağlar. Bu amaçla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile işbirliği yapar ve demokratik örgütlenmeyi teşvik eder. Konuya ilişkin uygulama yönetmelikle düzenlenir.

[8] Sulama sisteminden kaynaklanan drenaj ve atık suların sulama amaçlı yararlanmak amacıyla gerekli önlemler Bakanlıkça alınır.

[9] Sulama suyu, bitki su ihtiyacından fazla olamaz. Sulamada savurganlık, aşırı su tüketimi ve bu yolla toprak tuzlanması ve çoraklaşması gibi sorunlar ve kirlenme yaratılmaması için, sulama bedeli uygulaması “kullanılan su miktarını ve yetiştirilen bitkisel ürünü” esas alan bir anlayışla Bakanlığın önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

[10] Yalnızca sulama suyu sağlamaya dönük yatırımların gerçekleştirilmesi için, Bakanlıkça yapılan harcamalar yararlanıcılardan geri alınır. Sulama tesislerine yapılan harcamaların yararlanıcılardan geri

alınması için gerekli işletme bakım ve ücret tarifeleri Bakanlıkça belirlenir. Konuya ilişkin uygulama yöntemi yönetmelikle belirlenir.

İçme, Kullanma ve Sanayi Suyu Kullanım Kural ve Koşulları:

MADDE 25-(1) Belediye örgütü olan yerlerdeki içme, kullanma ve sanayi suyu ihtiyaçları, kullanılacak su kaynağının tahsisinin Bakanlıkça yapılmasından sonra, belediye meclisleri kararlarına dayalı olarak, yerleşim yeri ve çevresine ilişkin bilgi ve veriler değerlendirilerek ilgili belediyelerce planlanır ve karşılanır. Konuya ilişkin uygulamalar yönetmelikle düzenlenir.

(2) Belediye örgütü bulunmayan yerleşimlerin ihtiyaçları da valilikler ve il özel idarelerince belirlenir ve gerekli yatırımlar gerçekleştirilerek karşılanır.

(3) Bu amaçlarla gerçekleştirilecek su toplama tesisleri, yer altı suyu kuyularının açılması ve elektrifikasyonu, ana iletim hatları, ara depolama yapıları, arıtma tesisleri, atık su deşarj hatları ve benzeri yatırımlar Bakanlıkça, tali depolar, dağıtım depoları, dağıtım şebekeleri ve benzeri tesisler ise ilgili belediye ve ilgili il özel idareleri tarafından gerçekleştirilir.

(4) Konuya ilişkin olarak Bakanlık ve belediyelerce üstlenilecek görev ve sorumluluklar taraflar arasındaki protokollerle düzenlenir. Protokoller İç İşleri ve Maliye Bakanlıklarının uygun görüşleri alındıktan sonra yürürlüğe girer.

(5) Belediye örgütü bulunmayan yerleşimlerin atık sularının uzaklaştırılmasında, bu amaçla gerçekleştirilmiş kamu yatırımlarından yararlanılır.

(6) Bu amaçlarla gerçekleştirilmiş kamu yatırımları harcamaları ilgili belediyelere borç kaydedilir. Bakanlıkça karşılanmış işletme, onarım ve bakım harcamaları da belediyelerden ayrıca alınır. İçme, kullanma ve sanayi suyu tesisleri için yapılan tüm kamu harcamalarının belediyelerden geri alınmış olması, su temin tesisleri üzerinde belediyelere herhangi bir hak vermez.

[7] Baraj, gölet ve benzeri depolama yatırımları, regülatörler, arıtma tesisleri, ana iletim hatları ve ana depolar dışında kalan ve Bakanlıkça gerçekleştirilmiş yatırımlar, geçici kabulü izleyen bir yıl içinde belediyeler ve su ve kanalizasyonla görevli kamu kuruluşlarına mülkiyeti ile birlikte devredilir ve bu kuruluşlarca işletilir. Devredilen tesislerin üç yıl içinde kullanılmaması veya başka amaçla kullanılması durumunda, Bakanlık bu yatırımı başkasına veya bir başka kullanım amacına tahsis eder.

Hidroelektrik Enerji Suyu Kullanım Kural ve Koşulları:

MADDE 26-[1] Ülke su potansiyelinden yararlanarak hidroelektrik enerji üretimi amacıyla tasarlanan her türlü su yapısının etüdü, planlanması, projesi ve gerçekleştirilmesi Bakanlıkça yapılır veya yaptırılır.

[2] Elektrik enerjisi üretmek amaçlı su yapıları için gereken hidrolojik ve meteorolojik ölçümlerin yapılması, bu amaçla geliştirilmiş rapor ve projelerin denetimi ve proje yatırım aşamalarının incelenerek kontrol edilmesi hizmetleri Bakanlıkça yapılır.

[3] Elektrik enerjisi üretmek amacıyla yapılan başvuruları ve su kaynağının kullanımı için yapılan başka başvurularla birlikte değerlendirmek, uygun görmek veya görmemek yetkisi Bakanlığa aittir.

[4] Barajların enerji amaçlı kullanımında işletme programlarının hazırlanması ve Bakanlıkça gerçekleştirilmiş olmakla birlikte devredilmiş tesislerin alt ve üst su değerlerinin izlenmesi ve taşkın yönetimi çalışmaları Bakanlıkça yapılır.

[5] Hidroelektrik enerji tesisleri ile bu amaçlı ortak tesislerdeki geri ödeme kural ve koşulları yönetmelikle düzenlenir.

[6] Elektrik Piyasası Kanunu ve Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

ALTINCI BÖLÜM

Özendirme, Denetim, Finansman ve Yaptırımlar

Özendirme:

MADDE 27-(1) Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve amaca uygun kullanılmasına yönelik “korumacı ve denetimli tarımsal sulama yapan, suyu verimli kullanan tarla içi geliştirme ve arazi toplulaştırması yöntemlerini uygulayan ve suyu az tüketen ve kurağa dayanıklı bitki deseni tekniklerini gerçekleştiren üretici ve kullanıcılara, 5488 sayılı Tarım Kanunuyla düzenlenmiş olan tarımsal desteklemelerde öncelik tanınır.

[2] Su ekonomisini gözeten ve başta basınçlı sistemler olmak üzere denetimli sulama yatırımı yapan tarım üreticilerine, 5488 sayılı Tarım Kanununun on sekizinci maddesinde sayılan ilkeler gözetilerek, teşvik edici özel destekleme uygulamaları yapılır.

[3] İçme, kullanma ve sanayi suyu kullanım uygulamalarında da ilke olarak “az ve doğru kullanımı” özendiren teşvikler uygulanır. Bu konuya ilişkin teşvik koşulları Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Denetim:

MADDE 28-(1) Bu Kanunun uygulamasında denetim görevini, Bakanlık, valilikler ve kurullar yapar veya yaptırır. Kanunda tanımlanmış kaynak belirleme, koruma, geliştirme ve tahsis ve kullanım süreçleriyle ilgili denetim, örnekleme yöntemiyle yapılır ve sonucundan Bakanlık ve kurullara bilgi verilir. Uygulamadaki teknik ve bilimsel özellikli denetimler Bakanlıkça yerine getirilir. Kurul üyesi kurum ve sivil toplum örgütleri ile herkes saptanan kaynak bozulması, yitimi, yanlış kaynak kullanımı ve benzeri diğer olumsuzluklar hakkında valiliklere ihbarda bulunabilir. Valilikler konuyu inceleyerek, sonucu en geç üç ay içerisinde ihbar sahibine bildirir.

Finansman:

MADDE 29-(1) Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve doğru kullanılması uygulamalarının gerçekleştirilmesi ile içme-kullanma sulama yatırımlarının gereken hızla tamamlanması amaçlı plan, program ve projelerin finansmanı bütçe kaynaklarından karşılanır. Bu amaçlarla bütçeden ayrılacak kaynak gayrisafi milli hasılanın yüzde birinden az olamaz.

(2) İçme, kullanma ve sanayi amaçlı su kullanımında yirmi beşinci maddede belirtilen işler, protokollerdeki sorumluluk tanımlarına uygun olarak Bakanlık ve belediye bütçelerinden karşılanır.

Yaptırım ve Cezalar:

MADDE 30-(1) Madde 24-(1) Bu Kanundaki yükümlülükleri yerine getirmeyenler bu işlem ve eylemlerinden dolayı, diğer kanunlara göre daha ağır bir ceza ile cezalandırılmadıkları takdirde, bu madde hükmüne göre cezalandırılırlar.

a) Belge almadan; yer altı suyu temini için yer altı suyu yapısı inşa ettirenler ile yer altı suyu yapısında çalışan makine sahip ve kullanıcıları bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Bu suçların soruşturulması ve kovuşturulması resen yapılır.

b) Belge almadan yer altı suyu sağlamak için yer altı suyu yapısı inşa ettiren, inşa eden veya belge alma aşamasında kasten yanlış bilgi verenler 5.000 TL idari para cezası ile cezalandırılırlar. Ayrıca ceza verilmekle birlikte kuyunun açılıp işletilmesinde Bakanlık tarafından bir sakınca görülmez ise sahibine kullanma belgesi verilebilir. Aksi durumda kuyu güvenlik güçlerinin gözetiminde kapatılır. Kapatma harcaması kuyuyu açtırandan ve açandan müştereken ve müteselsilen tahsil edilir.

c) Belge almadan yer altı suyu sağlanması için yer altı suyu yapısı inşasında kullanılan her türlü makine için makine sahip ve kullanıcılarına, ayrı ayrı olmak üzere, makine sayısına başına 15.000 TL para

cezası verilir. Durumun tekrarı halinde makine ve ekipmanına el konur ve Devlete gelir kaydedilir.

ç) Yer altı suyu işletmeleri ile ilgili her türlü etüt, proje ve inşaaata ilişkin çalışmaları, bu kanun hükümlerine göre yapmayan teknik sorumlular hakkında gerekli işlem yapılmak üzere bağlı bulunduğu meslek kuruluşuna bildirilir. Bildirim tarihinden başlayarak bu kişiler bir yıl süresince bu bölümde belirtilen faaliyetlerde bulunamaz. Durumun tekrarı halinde ceza iki katı olur.

d) Bu kanunun onsekizinci maddesi sekizinci fıkrasına göre belirtilen miktardan fazla su kullananlara 3.000 TL idari para cezası verilir. Tekrarı halinde ceza iki katına çıkartılır.

e) Bu kanunun onsekizinci maddesi onuncu fıkrasında belirtilen miktardan fazla su kullananlara 6.000 TL idari para cezası verilir. Tekrarı durumunda ceza iki katına çıkartılır. Fazla kullanımın devam etmesi halinde iki kat ceza alınarak kullanma belgesi iptal edilir, kolluk kuvvetleri nezaretinde kuyu kapatılır, kapatma masrafları belge sahibinden alınır.

(2) Bu kanunda yazılı olan idari para cezaları, o yerin en büyük mülki amiri tarafından verilir. Verilen idari para cezalarına ilişkin kararlar, 11/02/1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu cezalara karşı tebliğden itibaren en geç yedi gün içinde yetkili İdare Mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz, idarece verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. İtiraz, zaruret görülmeyen hallerde evrak üzerinden inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır. Bu kanuna göre verilen idari para cezaları 27/07/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

f) Sulama suyu kullanımında savurganlık yaptığı, korumacılık anlayışına aykırı su kullandığı ve yanlış tarım uygulaması yaptığı sap-

tanınmış üretici ve kullanıcılar, tarımsal desteklemelerden yararlandırılmaz ve kendilerine tanınmış su kullanım tahsisleri iptal edilir.

[9] Bu maddede öngörülen para cezası miktarlarını on katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Ayrıca, Maliye Bakanlığının her yıl için uyguladığı “yeniden değerlendirme oranı” yetkisi de geçerlidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Yönetmelikler ve Son Hükümler

Geçici MADDE-1 Su kaynaklarıyla ilgili bilgi ve veri tabanı bu Kanunun yayımını izleyen bir yıl içinde bir “bilgi sistemi” yaklaşımıyla Bakanlık tarafından oluşturulur.

Yönetmelik:

MADDE 31-(1) Bu Kanunun uygulanması ile ilgili kural ve yöntemleri düzenleyen yönetmelikler, Kanunun yayımını izleyen bir yıl içinde Bakanlıkça çıkarılır.

Yürürlük:

MADDE 32- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

MADDE 33- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TEMA
SU KANUNU TASARISI
İÇİN GENEL GEREKÇE

1. GİRİŞ

TEMA Vakfı, toprak varlığı konusunda üstlendiği ilgi ve duyarlılığı, su ve diğer doğal varlıkların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konularında da geliştirmeyi toplumsal sorumluluğunun gereği saymaktadır. Bu anlayışın gereği olarak Vakıfça “Su Kanunu” diye nitelenebilecek bir hukuksal düzenlemeye katkı amacıyla, 2004 yılında Ankara’da katılımlı bir çalıştay düzenlenmiş ise de çalışma bugüne kadar yasal düzenleme taslağı biçiminde sonuçlandırılmamıştır.

Aynı amaçla 12 Şubat 2010 tarihinde yine Ankara’da ama bu kez daha sınırlı katılımlı bir değerlendirme çalışması daha gerçekleştirilmiş ve çalışmada “kanun tasarı taslağının hazırlanması yol ve yöntemleri konusunda” görüşler değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonunda ise konuya ilişkin olarak hazırlanmış bulunan tasarı taslakları üzerinde 30 Mart 2010 tarihine kadar gereken değerlendirmelerin yapılması ortak kararına varılmıştır.

Anılan çalışmada ortaya çıkan görüş üzerine “SU KANUNU DÜZENLENMESİ İÇİN BİR DEĞERLENDİRME BAŞLIKLILIK” kapsamlı bir rapor hazırlanmış ve bu rapor TEMA tarafından önceki çalıştay katılımcılarına iletilmiştir. Hazırlanan bu rapor ve önceden yapılmış başkaca çalışmaların birlikte değerlendirildiği ve 18 Mayıs 2010 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilen üçüncü çalışma sonunda ise “bir tasarı taslağının tarafımızdan hazırlanması” görüşü benimsenmiştir.

Bu tasarı ile ilgili olarak ve önceki kapsamlı rapordan yararlanılarak oluşturulan bir genel gerekçe aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

2. GEREKÇE BAKIŞ AÇISI İÇİN KISA AÇIKLAMA:

Gerekçe olabileceği düşünülen değerlendirmelerden önce; ülkemizde yaşanan su sorunsalını gündem yapan ve çok büyük ve çok saygı değer emek harcanarak, USİAD adına SU KAYNAKLARI BAKANLIĞI KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN TASARI TASLAĞI (TASLAK) isimli önemli bir çalışma yapılmış bulunduğunu, hazırlanan metnin öngörülen amaçlarla içerik ve kapsam bazında büyük ölçüde tutarlı olduğunu, su konusunda ve somut planda önemli bir ilk olma özelliği taşıdığını ve tartışılabilir kimi konular dışında genellikle doğru ve yerinde hükümler taşıdığını, öncelikle ifade etmek gerekmektedir.

Üstte özetlenen çalışmaların sonucunda; gerek su yönetimini gerekse su konusunda oluşacak kamu kurumsallaşmasının görev ve yetkilerini birlikte kavrayan bu TASLAK dışında, ama bu TASLAK'tan da yararlanılarak, ayrı bir SU KANUN TASARI TASLAĞI hazırlanmasına çaba gösterilmesi görüşü ağırlık kazandığından, yeni bir çalışma gereği duyulmuştur. Çalışma yapılırken, bir su yasasında bulunması gereken rol ve fonksiyonların bütünlükle tanımlanmasının daha doğru olacağı, konuya ilişkin yönetim yapılanmasının ise ayrı bir yasanın konusu olmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Rol ve fonksiyon değerlendirmesi yapılmaya çalışılırken; “yalnızca sorun ya da sorun biçiminde gözlenen olumsuz sonuçların giderilmesinin çözümleyicilik bakımından yeterli olamayacağı”, bunları yaratan sebepler ortada dururken sorunların ortadan kalkmayacağı ve sadece sorun odaklı çözüm önermelerinin yetmeyeceği düşünceleriyle, “neden odaklı bir çözümleyici yaklaşımın” gözetilmesine çaba gösterilmiştir.

Belirtilen yaklaşımın gereği, sorun alanlarını temel alan bir kurgulama yerine, çözümleyici olacağı düşünülen fonksiyoner etkinlikleri eksen sayan bir kurgulama öngörülmüştür. Bu türden bir kurgulama ile nedensellik ilişkilerinin de ortaya çıkabileceği, biri birini tümlemesi gereken süreçlerin daha iyi açıklanabileceği, fonksiyonlar ek-

seninde bütünlük ve tutarlılık sağlanabileceği ve her konunun dile getirilebileceği düşünülmüştür.

3. YENİ SU KANUNU TASARI TASLAĞI İÇİN GEREKÇELER

3.1. Amaç - Kapsam ve Tanımlar: BİRİNCİ BÖLÜM

Tüm yasalarda olduğu gibi, hazırlanacak taslağın başlangıcında da, “Amaç, Kapsam ve Tanımlar” dan oluşan BİRİNCİ BÖLÜM biçiminde bir kurguya gerek vardır.

3.1. Amaç maddesi için gerekçe: (Madde:1)

Bilindiği gibi, yasal düzenlemelerin “amaç” başlıklı maddelerinde genellikle “düzenlemenin gerekliliğini ortaya koyan bakış açılarının ve düşünsel temel gerekçelerinin” özet açıklamaları yapılmaya çalışılır. Konuya böyle bakınca; bu tür bir amacı açıklaması düşünülen madde metninde “konuya ilişkin stratejik amacın ne olduğu ve ulusal strateji ve politikaları ile nasıl ilişkilendirileceği” hususlarının özetle açıklanmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çünkü; konuya ilişkin ulusal strateji ve politikaların yaşama geçirilmesinde en etkin araçlar olarak yasal düzenlemeler kullanılmaktadır. Çünkü ülkemizde uygulanan “doğal kaynak yönetimi politikalarıyla”, makro özellikli kalkınma ve ekonomik gelişme siyasetlerinin uyumlu olmadığı, korunması ve doğru kullanılması gereken varlık özelliğini taşıyan su kaynaklarını, “kullanım materyali, tüketim malı” gibi gören yaklaşımların halen geçerli olduğunun ve özetlenen nedenlerle bu anlayışlarla bu kaynakların korunmasının da doğru kullanılmasının da mümkün olamayacağının görülmesi gerekmektedir.

Onun içindir ki; hazırlanacak olan bir su kanunu kanımızca konu hakkında ulusal - ülkesel politikaları dile getirebilmeli ve bu strateji ve politikaların temel somut doğrultularını öncelikle ortaya koyabilmelidir. Örneğin; sürdürülebilir su yönetimi için “kaynak gelişimi, geliştirilen kaynakların etkin kullanımının gerçekleştirilerek su tasarrufunun sağlanması, aşırı kullanımın önlenmesi, su kalitesinin

iyileştirilmesi ve korunması, bunun izlenip değerlendirilmesi, kalite bozucu süreçlerin giderilmesi” gibi sayıları artırılabilir süreçlerin öngörülmesi ve bütün bunların “amaç” maddesi içinde özet anlatım biçiminde açıklanması gerekir.

3.2. Kapsam maddesi için gerekçe: (Madde:2)

Kanımızca bu madde; tüm yasalarda geçerli olduğu gibi, kaynak belirleme - geliştirme - koruma - kullanma - denetim ve yaptırımlar olarak beş temel fonksiyon ekseninde oluşturulması uygun bulunan düzenlemenin, fiziki ve somut anlamda genel çerçevesini, tüm boyutlarını özetle ve biçimsel açıdan açıklayabilmek bakımından gereklidir.

USİAD taslağından yararlanılarak, çıkacak yasanın kapsayacağı bütün fiziksel varlık ve olanakları somut anlamda kavrayan ve başka yasal düzenlemelerin kapsamalarını da gözetten bir anlatım kullanılmaya çalışılmıştır.

3.3. İlkeler maddesi için gerekçe: (Madde:3)

Hazırlanması öngörülen kanun tasarısı ülkenin doğal varlığının korunması ve yaşamın sürdürülmesi temel ve genel amaçları bakımından çokça önem taşıyacağı ve nitelik olarak temel bir kanun özelliği taşıyacağından, bu amaçlara eş düşen ilkesel doğrultuların da düzenleme içinde olmasında yarar görülmüştür.

Bu düşünce ile ilgili maddede, ulusal ve uluslararası hukukun gereklerini, yaşamın sürdürülmesi ilkesinin doğrultularını ve su varlık ve kaynaklarının “belirlenmesi, geliştirilmesi, korunması ve doğru kullanılması” temel fonksiyonlarını kavramaya çalışan düşünce ve görüşler, her koşulda gözetilmesi gereken “ilkeler” biçiminde ifade edilmeye çalışılmıştır.

3.4. Tanımlar maddesi için gerekçe: (Madde:4)

Çıkacak kanunların herkes tarafından aynı biçimde anlaşılması ve algılanması ve bir anlamda dil birliği sağlanması için, bütün hukuksal düzenlemelerde olduğu gibi bu çalışmada da, yalnızca konuyla

yakından ilgili çevre ve kişilerin değil, düzenlemenin evreni olan tüm yurttaşların ve tüm çevrelerin anlaması gereken bir dil kullanmak zorunlu olmuştur.

Bu amaçla ve kanımızca, uygun olan TASLAK metni “Tanımlar” başlıklı maddesi kimi küçük eklemelerle metne koyulmuştur.

3.5. Su hukuku bölümü için gerekçe: [Madde:5-6-7]

Belirleme - geliştirme - koruma - kullanım - denetim gibi ana süreçlere geçmeden önce, su varlığına ilişkin hukuksal tanımlamalarla, tahsis ve kullanım süreçlerine ilişkin açıklayıcı hükümlerin kurgulanmasında yarar görülmüştür.

Bilindiği gibi, su kaynaklarının mülkiyeti konusu ülkemizde henüz yeterli açıklığa kavuşturulamamış konulardan biridir. Nitekim, “arazisinde su bulunan mülkiyet sahibinin bu kaynakla ilgili hukuksal konumunun ne olacağı, su kaynağının kamu mülkiyetine konu olması veya olmaması, Devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan varlık olarak mülkiyete konu olamayacağı, suyun da ticari meta niteliği ile özel mülkiyete konu olabileceği ve akarsuların satılabileceği” gibi konularda çok yoğun tartışmalar yapılmaktadır.

USİAD taslağında bir tek maddede toplanmamış olmamakla birlikte, bu konulara ilişkin bir çok hüküm bulunmaktadır. Örneğin; 4’üncü maddede “Su kaynaklarının doğal servet olduğu, arzın malik ve zilyedinden bağımsız olarak Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, taşınmaz mülkiyet sahibinin bu kaynaklar üzerinde aynı hak tesis edemeyeceği, ancak yararlanmada önceliği olacağı, kullanma hakkı tesisinde önceliklerin uygulanacağı”, 15’inci maddede “Bakanlık tarafından açılan kuyuların intifa haklarının gerçek ve tüzel kişilere kiralanabileceği, yer altı suyu sağlamak amacıyla intifa hakkının devrinde arazi sahibine öncelik tanınacağı” 16’inci maddede “arazisinde yeterli suyu bulunmayanların komşu arazideki sudan yararlanmasının yönetmelikle belirleneceği”, 17’inci maddede “yer altı suyu tahsis edilen kişiliklerin, suyun kendi faydalı ihtiyacına yetecek miktarını kullanma hakkına sahip olacağı”, 18’inci maddede

“arazisinde yer altı suyu bulunan kişinin ihtiyacı kadar su için belge alabileceği” ve 28’inci maddede “kaynak sularının Devletin hüküm ve tasarrufunda olduğu, arazi sahibinin bunlar üzerinde aynı hak tesis edemeyeceği” yolunda hükümler vardır.

Kanımızca, bu hükümlerin tümü “doğal varlıkların korunarak kullanılması ve toplum ve kamu yararlarının gözetilmesi” açılarından gerçekçi ve doğru öngörülerini yansıtmaktadır. Gerçekçi ve doğru olan bu hükümlerin yeterince anlaşılması ve açıklığa kavuşması açısından, birbirini tümleyen ama aynı bölümde yer alan maddelerde toplanması uygun bulunmuştur.

Bu nitelikte bir yeni kurgulama yapılırken, gözetilen konuların başında “Su Hakkı” kavramı yer almıştır. Bireyin “insan olmaktan ötürü sahip olduğu ve yaşam olanaklarının geliştirilmesi için zorunlu bulunan” insan hakları kapsamında, “sağlıklı ve güvenli suya erişim hakkı da” bize göre son derece yaşamsaldır. Aynı nedenledir ki, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 3’üncü maddesinde geçen “yaşama hakkı” özünde “suya erişim hakkını da” içermektedir. Anayasamızın 17’inci maddesinde değinilen “yaşama hakkı da”, 56’ıncı maddede açıklanan “sağlıklı çevrede yaşama hakkı da” aynı anlama gelmektedir. Bütün bunlardan dolayı; “su hakkının özünde yaşama hakkı olduğunu, aynı nedenle kamusal varlık olduğunu ve özel mülkiyete konu olmaması gerektiğini ve topluma güvenli sağlıklı erişilebilir su sağlamanın” temel bir Devlet sorumluluğu olduğunu gözetilen bir “hukuksal durum hükmü kurgusuna” gerek bulunmaktadır.

Öte yandan; bu düzenleme yapılırken su varlığına ilişkin kamusal sorumlulukların açıklığa kavuşturulması açısından, Anayasa’nın “Tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi” başlıklı 168 ve “kamu yararı amacıyla mülkiyet haklarının kısıtlanmasına” ilişkin 35’inci maddelerinde bulunan anlayışların metne yansıtılması da gerekli görülmüştür.

Böylesi yeni ve bütünlükçü “Hukuksal durum” başlıklı bir madde ya da maddeler kurgusu yapılırken; Anayasal ilkeleri gözetmenin ya-

nında, USİAD metninin; bu kaynakların doğal servet nitelikleri gereği Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğuna ilişkin 4 ve 28'inci, intifa haklarıyla ilgili 15 ve komşu haklarıyla ilişkili 16'nci maddelerinden yararlanılması ve mümkün olduğunca tekrarlara yol açılmaması da uygun görülmüştür.

3.6. Su kaynakları yönetimine ilişkin maddeler için gerekçe: (Madde: 8-9-10)

Üstte bir ölçüde değinildiği üzere, su yönetimi ve sulama yönetimi kavramları yek diğerinden farklı anlayışları yansıtmakla birlikte, bu durum birbirlerinden bağımsız olmaları anlamına da gelmemektedir. Gerek dünya genelinde ve gerekse ülkemiz özelinde su tüketiminin yaklaşık dörtte üçünün sulama amacıyla gerçekleştiği düşünülecek olur ise sulama yönetiminden söz ederken, kaçınılmaz olarak su yönetimine de değinilmiş olunacaktır.

Hiç kuşkusuz, “doğal varlık niteliği” taşıyan su kaynaklarının yönetimi, ötelenemez ve çok temel bir kamu sorumluluğudur. Bu anlamda, kaynakların potansiyel belirlenmesinden geliştirilmesine, korunmasından verimli kullanılmasına kadar tüm süreçlerde, toplumun yaşam güvenliği ve kamu yararı adına Devletin birincil sorumluluğu üstlenmesi kesin zorunluluktur. Taslağın sekizinci maddesinde bu amaca eş düştüğü düşünülen bir kurgu yapılmıştır.

Kanıımızca; ön görülen tüm amaçlara erişmek için, sözü edilen bu kamusal sorumluluğun “toplumsal desteğe” de kesin ihtiyacı vardır. Toplumun bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi, bu bilinçle demokratik katılıma yönlendirilmesi sağlanmadan, salt kamusal sorumluluklarla amaçlara ulaşılması, bize göre mümkün değildir.

Belirtilen nedenlerle hazırlanan tasarı taslağında, kamu yönetiminin sivil demokratik katılımçılıkla güçlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülen iki hüküm de öngörülmüştür. Bu yapılırken, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun 5 ve 6'ncı maddelerinde yer alan Toprak Koruma Kurulları anlayışından da yararlanılmıştır.

3.7. Su kaynaklarının belirlenmesine ilişkin maddeler için gerekeçe: [Madde: 11-12-13]

Çıkacak kanunun gerekli kapsamı taşıması ve diğer “koruma kullanma” dengesinin doğru uygulanması için, taslağın bu bölümünde su varlığı potansiyelinin doğru belirlenmesinin öncelikle yapılması gereken bir iş olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Çünkü yer üstü ve yer altı su kaynaklarımızın geliştirilmesi, korunması ve doğru kullanılması amaçlarına yeterince erişmek için, öncelikle bu kaynaklarımızın doğru tanımlanması, gerçekçi bir durum saptaması yapılması zorunludur. Çünkü böylesi bir belirleme yeterince yapılmadan, nedenlerin yeterince ortaya çıkarılması da, sorunların gereğince tanımlanması da, bunlara doğru - rasyonel çözümler üretilmesi de mümkün değildir.

Belirtilen nedenlerle kurgulanmaya çalışılan maddelerde; su varlığımızın tüm boyutlarıyla ve gerek nitel ve gerekse nicel göstergelerle tanımlanmasının yöntem ve somut doğrultularının açıklanması gerektiği belirtilmiştir. Bu potansiyelin güçlü ve zayıf yönlerinin, olanak ve kısıtlarının veri ve göstergelerle açıklamasının zorunluluğuna değinilmiştir. Sağlanan veri ve bilgilerin bir veri tabanı olarak oluşması ön görülmüştür. Bütün bu çalışmaların çağdaş bilimsel yöntem ve teknikler kullanılarak nasıl gerçekleştirileceği tanımlanmaya çalışılmıştır.

Aşağıda bu tür bir belirlemeyi zorunlu kılan kimi saptamalar özetlenmiştir.

- Çok sayıda kurum ve kuruluşun konuyla ilişkili olmasına rağmen, yer üstü ve yer altı su kaynaklarımızla ilgili ve potansiyelin tüm boyutlarını yeterince açıklayıcı “bilimsel bilgi” ve veri bulunduğunu söylemek mümkün değildir.
- Yağış ve akışa geçen sular, akışa geçen sular ile kullanılabilen su kaynağı farkları konusunda bile, ilgili çevrelerde tam bir uzlaşma olduğu söylenemez.

- Sınır aşan su ve ülkeye giren sular konusunda da verilerin test edilmesi gerektiği söylenmektedir.
- Kısa orta uzun gelecekte dışarıdan gelecek su talebi konusunda gerekli kestirimler yoktur.
- Yer üstü ve yer altı su potansiyeli konusunda kesine yakın nitelikte sayısal bilgi ve veri olduğu hususu tartışmalıdır.
- Bu kaynaklarımızın güçlü ve zayıf yönleri ya da olanak veya kısıtlarını sayısal parametreler biçiminde ortaya koyabilen bilgilerin yeterli olduğu da söylenemez.
- Kişi başına su miktarı konusunda dahi tek veri yoktur.
- Özel yasası olduğu halde taşkın riskleri ve sonuçlarına ilişkin yeterli bilgi olmadığı da belirtilmektedir.
- Yer üstü ve yer altı suları kirlenme tür ve düzeyleri konusunda, kirlilik kaynakları, özellikleri ve olası risklerini analiz eden ve bunu ülke coğrafyası genelinde açıklayan yeterli verinin olmadığı ve güncelleştirilmediği söylenmektedir.
- Gerek sulama sistemleri gerekse içme ve kullanma suyu sistemlerinden kaynaklanan kayıplara ait bilgilerin dahi güvenli olmadığı belirtilmektedir.

Yapılmaya çalışılan madde düzenlemelerinde; üstte özetlenen saptamalar esas alınmış ve onlara eş düşen belirleme süreçlerinin tanımlanmasına çalışılmış ve bu anlamda yer üstü ve yer altı su kaynakları potansiyelinin belirlenmesine ilişkin esasların açıklanması, kullanılacak sistematüğün yöntem ve tekniklerin tanımlanması ve saptamaların gerektirdiği bilgi ve verilerin edinilmesi anlayışları, dile getirilmeye çalışılmıştır. Bütün bu çalışmaların Devletçe yerine getirileceği bir görev tanımı biçiminde net olarak belirtilmelidir.

3.8. Su kaynaklarının geliştirilmesi ilişkin madde için gerekçe: (Madde:14)

Su varlığı potansiyel belirlemesine ilişkin hükümlerin ardından, bu varlıkların geliştirilmesi gereğini ortaya koyan, geliştirme sürecinin somut doğrultularını öngören, süreçlerin nasıl işleyeceğini açıklamaya çalışan ve bu görev ve sorumlulukların nasıl kimlerce yerine getirileceğini tanımlayan hükümler açıklanmaya çalışılmıştır.

Kanımızca, aşağıda kısaca özetlenen hususlar, böylesi bir kaynak geliştirme sürecinin kanunla öngörülmesini gerekli kılmaktadır.

- Bilimsel veriler yağın yağışın ancak üçte biri kadarının akışa geçtiğini ortaya koymaktadır.
- Akışa geçenin ise ancak yarısı ekonomik olarak kullanılabilir durumdadır. Akışa geçen suyun ise önemli bölümü depolanamamaktadır.
- Engebeli topoğrafya, su arzının ya da su hasadının artırılmasını özellikle gerekli kılmaktadır.
- Kişi başına su miktarının düşük olması ve dış talep nedeniyle bu miktarın giderek daha da düşmesi riskinin olması, su toplanmasının bir başka gerekçesini oluşturmaktadır.
- Orta gelecekte gerek içme ve sulama gerekse sulama suyu ihtiyacı daha da artacaktır. Uzmanlar bu dönemde içme suyu ihtiyacının sulama suyu ihtiyacından iki kat daha fazla olacağını belirtmektedir.
- İlgililer ülke büyüklüğüne göre yer altı suyu kapasitesinin de yeterli olmadığını söylemektedir.
- Yer altı su kaynakları bakımından ülkenin bir çok bölgesinde çalışma yapılmadığı belirtilmektedir.
- Su depolanmasını sağlayacak yatırımlar yetersiz ve yatırım hızları düşüktür.

- Fırat ve Dicle üzerinde ilgisiz devletlerin müdahale hevesleri bulunmaktadır.
- Su kaynaklarını ülke genelindeki dağılımı dengeli değildir.

Üstte özetlenen sorunlar ve olgular gözetilerek, hazırlanan taslakta “su potansiyelinin geliştirilmesini” hukuken ön gören, bütünlüklü bir anlayış ile birbirini tamamlayan madde düzenlemeleri yapılmaya çalışılmıştır.

3.9. Su kaynaklarının korunmasına ilişkin maddeler için gerekçe: (Madde: 15-16-17-18-19-20-21)

Potansiyeli belirlenmiş, gelişme doğrultuları tasarlanmış olan su varlığının korunması, kanımızca sürecin en can alıcı boyutunu oluşturmaktadır. Çünkü; ülkemiz su varlığının yaşanan en önemli sorun alanı, koruma sürecinde somutlaşmaktadır. Kaynaklarımızı miktar açısından yeterince koruyamadığımız ve kötü kullandığımız gibi, su kalitesi bazında da gereğince koruyamadığımızı ve hızla kirlettiğimizi ifade etmek durumundayız. O nedenle, çıkarılacak yasanın “her süreçte korumayı hukuksal zorunluluk” olarak ortaya koyacak bir anlayışla düzenlenmesi gerekmektedir.

Su varlığımızın korunmasını zorunlu kılan gerekçeler:

- Toplumumuzda suyun bir temel varlık olduğu bilgisi de bilinci de yeterince yoktur. Su çoğunlukla bir kullanım ve tüketim malı olarak algılanmaktadır. Bu anlayış o kadar yerleşmiş ve kurumsallaşmıştır ki, “Sudan ucuz, sudan sebep ve sudan bahane” gibi, suyu hiçbir değeri olmayan bir meta gibi gören sapkın ve çarpık anlayışlar, toplumda adeta atasözü olarak yer etmiştir.
- İklim değişikliği nedeniyle ülkenin güneyden-kuzeye daha sıcak bir iklim kuşağına kayacağı, yağış miktarında güneyden-kuzeye azalma olacağı, yağışın yıl içi dağılımının değişeceği, ani sellerin meydana gelmesinin yanında uzun dönemli kuraklıkların olabileceği, bütün bunlarla bağlantılı olarak depolanacak su miktarının azalabileceği ve sulama suyu ihtiyacının ise giderek artacağı

yolundaki bilimsel tahminler, korumacılığı daha da yaşamsal kılmaktadır.

- Su havzalarını korumayı ön gören genel kapsamda, ulusal nitelikli ve yeterli bir strateji ve politika olduğu söylenemez.
- Doğal koşullarımız nedeniyle sınır aşan sularımızın çok olduğu söylenebilir.
- Su kaynaklarının dağılım dengesizliği de korumayı önemli kılan bir başka sorundur.
- Akışa geçen suyun ancak yarısı kullanılabilir ve depolama yetersizliği korumayı zorlaştırmaktadır.
- Yer altı su kaynağı yetersizdir ve bu kaynağı korumayı görev edinen yeterli hukuksal düzenleme ve kurumsal yapılanma bulunmamaktadır.
- Kirlenme yer üstü ve yer altı su kaynaklarının genel bir sorunudur. Atık sular sararma, bozarma ve kızarma aşamalarını geçmiş, kararma noktasına gelmiştir. Birçok bölgede suyumuzun, içmek bir yana sulamaya bile doğrudan verilemeyecek yoğunlukta kirlendiği bilinmektedir. Yer altı suları deniz kenarında tuzlanmaktadır.
- Üstelik, hangi noktada ne ölçüde kirlenme olduğunu saptayan verilerde de yetersizlik vardır.
- Kişi başına su miktarının yetersizliği ve dış talepler bakımından yetersizliğin giderek artacak olması, korumanın yaşamsallığını ortaya koyan bir başka temel sorundur.
- Sulama suyu kullanımındaki savurganlık, verimsizlik, sulama oranı ve sulama randımanı düşüklüğü de bir başka koruma gerekçesi olarak ortaya çıkmıştır.
- Sıklıkla ortaya çıkan taşkınlar da korumacılık bakımından bir başka sorundur.

Belirtilen bu hususlar, korumacılığın temeli ve gerekçesi olarak onaltıncı maddede yasal hüküm biçiminde kurgulanmıştır.

Üstte belirtildiği üzere, “korumacılık” hazırlanan kanun taslağın en yaşamsal boyutunu oluşturmak durumundadır. Çünkü; korumacı yaklaşım Devlet ve toplumca yeterince benimsenmeyip içselleştirilmediği sürece ve bir temel yaşam felsefesi olarak yaygınlaşmadığı oranda, bu varlıkların gereğince geliştirilmesi de rasyonel ve verimli kullanılması da, kısaca doğru yönetilmesi de kanımızca mümkün değildir.

Özetlenen sorunların çözümüne eş düştüğü düşünülen ve altta maddeleştirilerek verilen “korumacılık doğrultuları” ise ayrı bir madde olarak onyedinci maddede ifade edilmiştir.

- Suyun “canlıların yaşamı, çevre ve doğal varlıkların korunması” olarak özetlenebilecek olan “sürdürülebilir yaşam” koşulu bakımından, her süreç ve boyutta korunması gereken temel bir varlık olduğu anlayışı, Devlet ve toplumun ortak sorumluluğu biçiminde bir hukuksal ilke olarak öncelikle ortaya koyulmalıdır.
- Hazırlanacak taslakta, bu anlayışın hangi yöntem, sistem ve mekanizmalarla yaşama geçirileceği hususu, su kaynaklarından - tüm kullanma süreçlerine kadar, her yön ve boyutu kapsayacak biçimde açıkça tanımlanabilir.
- Yaşamın sürdürülmesi ve toplum geleceğinin güvenliği için, kişi başına düşen suyun düşürülmemesi ve artırılması amacıyla “korumacılık” da bir başka yaşamsal gerekçe olarak dile getirilebilir.
- Havza koruma ve rehabilitasyonu anlayışının ülke genelinde ulusal bir strateji halinde tasarlanıp uygulamaya koyulması bir başka maddenin konusu olabilir.
- Fırat ve Dicle üzerindeki uluslararası olumsuz niyet ve süreçlerin engellenmesi, bir yasal zorunluluk olarak somutlaştırılabilir.

- Su varlığının korunmasının, ertelenemez ve ötelenemez temel bir Devlet sorumluluk ve görevi olduğu, bu konuda Anayasa ve tarafı olduğumuz uluslararası anlaşmalara gönderme yapılarak, madde biçiminde açıkça ifade edilebilir. Gerekir ise bu konuda Çevre ve Orman Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı gibi kuruluşların isimlerine değinilerek, merkezi yönetim ve yerel yönetimler düzeyinde açık net ödev tanımları yapılabilir.

Yer üstü su kaynaklarının korunması amaçlı madde için gerekçe:

- Kaynakta koruma çok temel bir zorunluluk olarak başlangıçta öngörülmüştür.
- Akışa geçen suyun tümünden yararlanılmasını sağlayacak depolama yatırımlarının gerçekleştirilmesi, bir hukuksal zorunluluk olarak özel bir maddede öngörülmüştür.
- İklim değişikliğinin yaratabileceği iklim kuşağı kaymalarını akarsu potansiyelini de olumsuz etkileyeceği özetilerek, yer üstü su kaynağı potansiyel korunmasının senaryolaştırılması ve uygulanması hukuksal zorunluluk olarak ifade edilmeye çalışılmıştır.
- Bu amaçla taşkın planlaması yapılması da öngörülmüştür.

Yer altı su kaynaklarının korunması amaçlı madde için gerekçe:

- Yer altı sularının “geleceğin güvenlik deposu olduğu” temel anlayışı dile getirilmiştir.
- Yer altı suyundan yararlanma süreçlerinde, korumacılığı temel ön koşul sayan yaklaşımlar maddeleştirilmeye çalışılmıştır.
- Yer altı suyu baraj yatırımları bu doğrultuda bir önlem yöntemi olabilir.

Tahsis ve kullanım süreçlerinde koruma amaçlı maddeler için gerekçe:

- Kullanılan suyun dörtte üçünün sulamada harcandığı gözetilerek “kullanım süreci korumacılığı” bakımından önceliğin sulama suyuna verilmesi ve bu bölümün “sulama suyunda koruma” ile başlatılması düşünülmüştür.
- Bu nedenle, taslakta sulama suyu süreci korumacılığı için “bir sistem ve mekanizma önermesinin” yapılmasına çaba gösterilmiştir. Belirtilen düşüncenin somutlaşması anlamında; kamu olanaklarından yararlanmış sulama süreçlerinde açık sistem sulamalarının bütünüyle yasaklanması dile getirilmiştir.
- Su ekonomisini gözeterek “denetimli sulama yöntemleri kullanımının zorunlu olduğu” yasa hükmü haline getirilmiştir.
- Tarımsal desteklemeler kapsamında yetersiz de olsa bir ölçüde uygulanan “basınçlı sulama sistem yatırımlarının desteklenmesi” anlayışının, yalnızca yatırım aşamalarında değil uygulama süreçlerinde de teşvik edilerek geliştirilmesi hususları, Tarım Kanunu’na gönderme yapılarak ve ilgili Bakanlığın sorumlu olduğu vurgulanarak “bir kanun maddesi haline” getirilmiştir.
- Benzer anlayışla, az su tüketen bitki deseni uygulamalarının Devletçe destekleneceği de yasa hükmü niteliğinde tanımlanmıştır.
- Aşırı sulama suyu kullanımında “sulanan alan birimini esas alan bedel yönteminin” çok belirleyici olduğu gözetilerek, suyun toplumun ortak değeri yaklaşımıyla “sulama suyu bedellerinin bitki türüne ve daha önemlisi kullanılan su miktarına göre belirlenmesi yönteminin” açık ve net bir madde olarak düzenlenmesi uygun bulunmuştur.
- Sulamada korumacılık için, kamu kesimi dışında ilgili sivil örgütlenmenin katılımıcılığı da açıkça ön görülebilir ve yararlanıcıların “bürokratik özellikli Sulama Birlikleri yerine demokratik nitelikli Sulama Kooperatif örgütleri” aracılığıyla, süreçte sorumlulukla yer almaları maddeleştirilmeye çalışılmıştır.

- İçme ve kullanma suyu, endüstri suyu ve başka amaçlı kullanım süreçlerinde de “korumacılığı özendirici somut yöntemlerin” madde hükmü biçiminde düzenlenmesi yararlı görülmüştür.
- Su kullanma süreçlerinde de kirlenmeyi öngören anlayış maddeleştirilebilir, örneğin tarım kimyasalları nedeniyle su kirlenmesine yol açanlar için caydırıcı mekanizmalar önerilmeye çalışılmıştır.

3.10. Su kaynaklarının tahsisi ve kullanılması maddeleri için gerekçe: (Madde: 22-23-24-25-26)

Su kaynaklarının doğru kullanılmasını zorunlu kılan gerekçeler:

Bilindiği gibi, yer üstü ve yer altı su kaynaklarımız başta sulama olmak üzere, sanayi, içme ve kullanma, enerji, ticaret, turizm, taşıma, ulaşım, su ürünleri üretimi, doğal yaşam için zorunlu diğer ihtiyaçlar ve benzeri gerekçelerle tahsis edilmekte ve kullanılmaktadır. Ne var ki, bu tahsis ve kullanım sürecinin “kaynak koruma, geliştirme ve kaynak kullanım verimliliği” boyutlarında amaçlarına eriştiğini söylemek mümkün değildir. Tersine, bu süreçlerde çok yönlü ve boyutlu su sorunlarının ortaya çıktığı da sayılamayacak ölçüde örneklerle yaşanmaktadır.

Söylenenleri somutlaştırmak anlamında, kimi sorun örnekleri aşağıda özet biçiminde verilmeye çalışılmıştır.

- Bütün tahsis ve kullanım süreçlerini yönlendirecek ve bağlayacak nitelikte bir “ulusal su kullanım stratejisi ve politikası” oluşturulamamış ve kullanımlar hukuksal ve bilimsel kural ve yöntemlere dayandırılmamıştır.
- Kaynak kullanım süreçlerinde, “kullanımda koruma” bilinci eksiktir ve yararlanıcıları da korumacılık bakımından sorumlu kılacak katılımcılık mekanizmaları gereğince geliştirilememiştir.
- Bu amaçları öngören yeterlikte hukuksal ve yönetsel düzenleme yapılamamıştır.

- Kullanım süreçlerinin tümünde hoyrat bir tüketim savurganlığı yaşanmaktadır.
- Kirlenme ve bozulma süreçleri çoklukla yanlış ve sorumsuz kullanımlardan kaynaklanmaktadır.
- Sulama amaçlı kullanımda verimliliği sağlayacak kurumsallaşma yeterli değildir, sulama yönetiminde çok başlılık vardır.
- Sulama örgütleri etkin ve verimli sulama anlamında başarılı değildir. Tesislerin bakım ve onarımını gerçekleştirmek iddiasındaki Sulama Birliklerinin bilgi ve araç gereç donanımları yeterli değildir ve bürokratik yapıları etkin çalışmaya uygun değildir.
- Gerçekleştirilmiş sulamaların dörtte üçü denetimsiz yüzey sulama yöntemiyle yapılmaktadır.
- Gerçekleştirilmiş sulama yatırımlarına rağmen, sulanan alanlar yetersizdir. Sulama oranı %65 düzeyinde olduğundan, sulamaya açılan alanın %35'inden yararlanılmamaktadır. İletim Kaynaktan alınan suyun iletim kayıpları düşüldükten sonra, ancak %45'i araziye ulaşabildiğinden, sulama randımanı da oldukça düşüktür.
- Üstelik sulamaya açılmış alanlar daraltılmaktadır.
- Yüzde sekseni açıkta gerçekleşen sulamalar aşırı tüketim yanında buharlaşma ve kanal kaçağı gibi nedenlerle büyük ölçüde kayıplara yol açmaktadır.
- Uygulanan bitkisel ürün deseni, özellikle su kıtlığı bulunan bölgelerde fazla su tüketimine yol açmaktadır.
- Tarla içi geliştirme hizmetlerinin yetersizliği de sulama suyu kaybında önemli etkindir.
- Tarımsal arazi parsellerinin çokluğu ve tarım işletmelerinin parçalılığı da sulama verimliliği bakımından sorun yaratmaktadır.

- Kamu tarafından sağlanan yatırımlardan sulama suyu ihtiyacının karşılanmasında uygulanan su bedeli yöntemi, aşırı kullanımı adeta özendirilmektedir.
- Tarımda kullanılan dahil atık suların artırılarak kullanılabilir forma yeterince dönüştürüldüğü söylenemez.

Kanımızca; bu konu USİAD taslağında olabildiğince ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Hazırlanacak Su Kanunu taslağında da anılan taslak metninden geniş ölçüde yararlanılmıştır.

Konuya özel maddelerde aşağıdaki yaklaşımlar temel alınmıştır.

- Tahsis ve kullanım kararlarının bir Devlet yetkisi olduğu başlangıçta yer almalıdır.
- Su kaynaklarının tahsisi ve kullanılmasının “ulusal nitelikli bir stratejiye dayandırılması” gerektiği açık biçimde ifade edilmelidir.
- Havza bazında su kullanım kuralları ortaya koyulabilir.
- Özellikle, sorunları olduğu bilinen sulama yönetiminin yeniden düzenlenmesi, bu kapsamda “çok başlılığın giderilmesi ve yönetimde demokratik katılımcılığa yer verilmesi” öngörülmelidir.
- Kanunla, sulama yatırımlarının belli bir zaman diliminde tamamlanması da öngörülebilir ve gereken finansmanın bu metnin maddesinde açıklanan yöntemle sağlanması da kural olarak açıklanabilir.
- Sulama örgütlenmesi için, önceki bölümlerde de açıklandığı üzere “bürokratik yapılı ve çoğunlukla yerel siyaset odaklarının etkisinde olduğu bilinen Sulama Birlikleri” modeli yerine, su kullanan tarım üreticilerinin özgür iradeleriyle oluşmuş “Demokratik Sulama Kooperatifleri” modelinin öngörülmesi ve bu örgütlenmenin Devletçe desteklenmesi gereği belirtilmelidir.

- Açık ve denetlenmesi mümkün olmayan sulama yönteminin yasaklanması ve mevcut açık sistemin kapalıya dönüştürülmesi açıkça belirtilmelidir.
- Su ekonomisini gözeterek “denetimli sulama sistemlerinin kullanıcıların katılımı ile sağlanarak” ülkenin tümünde uygulanması ilkece öngörülebilir ve Devletçe bu yöntemin hem yatırım hem de uygulama sürecinde destekleneceği, bir kamu görev tanımı olarak ifade edilebilir.
- Sulama randımanı ve sulama oranlarının gereken düzeylere çıkarılmasını sağlayacak bilimsel ve teknik mekanizmaların uygulanması ve gereken yatırımların gerçekleştirilmesi öngörülebilir.
- Fazla su tüketen bitkisel üretim desenini caydıran, az su tüketen bitki desenlerinin özendirileceğini ve bu uygulamaların özellikle su kaynaklarının kıt olduğu bölgelerde başlatılacağını açıklayan ve bu konularda Tarım ve Köyişleri Bakanlığını ödevli kılan madde düzenlemesi yapılabilir.
- Bir başka maddede, kamu sulamalarından yararlananların ödemeleri gereken su bedellerinin “kullanılan su miktarı ve bitki türüne göre belirlenecek birim fiyatlarına göre hesaplanmasını” öngören bir düzenleme yapılabilir.
- Yer altı su kaynaklarıyla gerçekleştirilen sulamaların genişletilmesini öngören yönlendirme de yapılabilir.
- Atık sular ve drenaj sularının arıtılmasıyla yeni sulama suyu sağlanması hususu da öngörülebilir.
- Çok parçalı ve dağınık tarımsal arazi parsel yapısı nedeniyle; verimsizleşen, etkisizleşen ve su savurganlığına yol açan sürecin bu olumsuzluğunun giderilmesi için, sulamalarda “arazi toplulaştırması yapılmasının ön koşul sayılması veya öncelik nedeni olarak değerlendirilmesi” hususu da bir başka madde ile düzenlenebilir.

3.11. Özendirme, Denetim, Finansman ve Yaptırımlar konulu maddeler: (MADDE: 27-28-29-30)

Bu tür maddeler her yasal düzenlemede yer alan zorunlu hükümleri içerdiğinden, “bu düzenlemenin yaşama geçmesinin özel bir finansmana bağlı olduğunu belirtmek” dışında bir gerekçe açıklamasına gerek duyulmamıştır.

TEMA Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

Çayır Çimen Sok. Emlak Kredi Blokları A-2 D:8 34330 Levent, İSTANBUL
T: 212 283 7816 (pbx) | F: 212 281 1132
tema.org.tr | tema@tema.org.tr

Bu yayın Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinin sorumluluğu tamamıyla TEMA Vakfı'na aittir ve hiç bir şekilde AB'nin görüşlerini yansıtmaz. Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5. Maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.